

Selvitys
Nukketeatterin
aluekeskuksesta
2012

Selvitys Nukketeatterin aluekeskuksesta 2012

Langat käsissä

Tavoitteena nukketeatterin ammattilaisten
toimintaedellytysten kehittäminen

Langat käsissä

Tavoitteena nukketeatterin ammattilaisten
toimintaedellytysten kehittäminen

JULKAISIJA

Helsingin kulttuurikeskus

TYÖRYHMÄ

Nukketeatterikeskus Poiju

ULKOASU JA TAITTO:

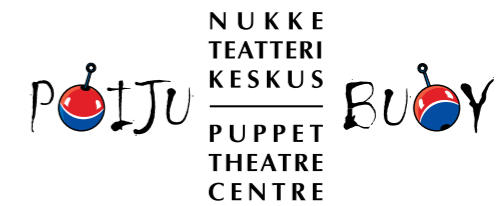
Pekka Kaikkonen

KANNEN KUVA:

Jussi Virkkumaa. Kuvassa Satu Paavola ja Martti Suosalo: *3D - Dirty, Difficult and Dangerous.*

PAINOPAIKKA:

Kirja kerrallaan, Lasipalatsi 2012

SISÄLLYSLUETTELO

- 9** Esipuhe
- 11** Tiivistelmä
- 12** Visio Nukketeatterikeskuksesta
- 16** Johdanto
- 18** Miksi nukketeatteri?
- 20** Yli 100 vuotta nukketeatteria Helsingissä
- 22** Nukketeatterikeskuksia maailmalla
- 24** Nukketeatterin nykytila Suomessa
- 30** Visio Nukketeatterikeskus Poijun toiminnasta nukketeatterin aluekeskuksena
- 30** Tavoitteena "Oma koti"
- 31** Nukketeatterikeskus Poijun toimintamuodot nyt ja nukketeatterin aluekeskuksena
- 32 Ohjelmisto
- 32 Oma teatterituotanto ja kiertuetoiminta
- 32 Nukketeatterikeskus matkailukohteena
- 33 Yhteistuotantohankkeet ammatti- ja VOS -teattereiden kanssa
- 33 PoijuPäivät -nukketeatteritapahtuma
- 33 Palvelut alan ammattilaisille
- 34 Festivaali- ja näyttelytoiminta
- 35 Koulutus- ja taidekasvatustoiminta
- 36 Televisio ja mediatyö
- 37 Kansainvälinen toiminta
- 37 Järjestöyhteistyö
- 39 Henkilökunta
- 40 Toiminnan rahoitus
- 41** Johtopäätökset
- 43** Lähteet
- 45** Liite 1
- 45** 100 vuotta nukketeatteria Helsingissä - nukketeatteritoimijat 1900-luvun alusta tähän päivään
- 46 Uranuurtajia 1900-luvun alussa
- 48 1950- ja 60-lukujen pioneerityötä
- 52 Uudet ammattinukketeatterit aloittavat toimintansa 1970-luvulla
- 53 Laajaa nukketeatteriharrastusta 1970-luvulta lähtien

Elviira Davidow

Nukketeatterikeskus Poiju: Meidän Mozart.
Kuva: Jussi Virkkumaa

- 55 Uusia ammattitekijöitä 1980-luvulla
- 56 Uusia nukketeattereita, produktioita ja tapahtumia 1990-luvulla
- 58 Uusi vuosituhat, uusia tekijöitä
- 67 Muita 2000-luvun nukketeatteritoimijoita ja -produktioita
- 69 Liitteen 1 lähteet**

71 Liite 2 | Nukketeatterikeskuksia maailmalla

- 72 Nukuteater ja museum Tallinna, Eesti
- 72 Bruduheimar - Center of Puppetry Arts, Borgarnes, Islanti
- 73 Puppet Centre Trust, Lontoo, UK
- 73 Fitz - Zentrum für Figurentheater, Stuttgart, Saksa
- 74 Pantzerki - Centro De Documentacion De Titeres, Bilbao, Espanja
- 75 Center for Puppetry Arts, Atlanta, USA
- 76 Theatre/Centre de la Marionnette a Paris
- 76 Liitteen 2 lähteet**

Nukketeatterikeskus Poiju | Marionettien vierailu. Kuva: Jussi Virkkumaa.

Satu Paavola | Betty 'Sis' O'Valley
Kuva: Jussi Virkkumaa

Nukketeatterikeskus Poiju:
Muotkatunturin Kesukka
Kuva: Jussi Virkkumaa

Nukketeatteri-ANNOS | Sirkustyttö
Kuva: Nukketeatteri-ANNOS

TÄMÄ SELVITYS on tehty Helsingin kulttuurikeskuksen pyynnöstä ja innoittamana. Tanssiteatterin sekä sirkuksen tilanteista on jo tehty vastaavanlaiset selvitykset, mutta vaikka nukketheaterilla on pitkä perinne sekä koko Suomessa että etenkin Helsingissä ja toimijoita on valtavasti, sen kokonaistilanne on ollut suhteellisen epäselvä jopa toimijoille itselleenkin. Selvityksen kuluessa nukketheateritoiminnan laajuus on kuitenkin paljastunut ja tuonut esiin erittäin mielenkiintoisia asioita.

Tämän selvityksen työryhmässä ovat olleet Nukketheaterikeskus Poijun ”Poijulaiset”: Heli Barić, Bojan Barić, Satu Paavola, Anne Lihavainen, Teija Muurinen, Ilpo Mikkonen, Tiina Laukkanen, Katja Koskela ja Katri Tyrväinen.

Kiitokset Marjut ”Maiju” Tawastille, jonka laaja nukketheaterialan tietämys ja tutkimukset ovat olennainen osa tätä selvitystä.

Tämä raportti on osa kulttuurilautakunnan Poijulle myöntämää kolmivuotista kehittämishanketta.

Vasemmalla: Nukketheateri-ANNOS: Ihmeiden markkinat. Kuva: Nukketheateri-ANNOS.

Ylhäällä: Nukketheaterikeskus Poiju: Joutsenpoika Jykserge. Kuva: Jussi Virkkumaa

Tiivistelmä

NUKKETEATTERIKESKUS POIJU on helsinkiläinen, vuonna 2007 perustettu nukketheateriin ja nukketheaterikulttuurin kehittämiseen keskittyvä ammattiteatteri, jonka toiminta-ajatuksena on yhdistää nukketheateritaiteilijat ja -toimijat yhden “sateenvarjon” alle ja tarjota korkealaatuista nukketheateria lapsille ja aikuisille.

Nukketheaterikeskus Poiju kehittää alalle uusia innovatiivisia palveluja, toimintamuotoja ja tuotantorakenteita. Nukketheaterikeskus Poijun vahvuutena on toiminnan skaalautuvuus sekä alueellisesti että toiminnallisesti eri sooloteattereiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Nukketheaterikeskus Poiju on kyennyt toimintansa aikana saavuttamaan aseman, jossa sen monipuolinen asiantuntemus nukketheaterialasta on hyödynnettävissä laajasti koko teatteri- ja esittävän taiteen kentällä.

Suomen nukketheaterikentällä toimii lukuisia nukketheaterin ammattilaisia ja harrastajia. Pelkästään Uudellamaalla on yli 50 nukketheaterin ammattilaista. Suurempia säännöllisesti toimivia ammattinukketheatereita on Suomessa viisi. Uudellamaalla toimii kolme ammattiteatteria: Nukketheateri Sampo ja Nukketheaterikeskus Poiju Helsingissä sekä Teatteri Hevosenkentä Espoossa.

Suurin osa nukketheaterintekijöistä toimii kuitenkin freelancereina, sooloteattereina tai työryhmissä. He toimivat useimmiten ilman vakituista työ- tai harjoitustilaa, toteuttavat ja tuottavat esityksensä omalla kustannuksellaan tai erillisapurahojen turvin sekä hoitavat itse esityksistään tiedottamisen sekä esitysten markkinoimisen ja myymisen vierailuille. Näiden yksittäisten nukketheateriammattilaisten tai -työryhmien esitykset eivät tule tilastoiduiksi ja sitä kautta näkyviksi. Tilastointi on tärkeä edellytys sille, että koko laji tulee esille ja organisoituu tuotannollisesta näkökulmasta.

Teatteri	Esityksiä ohjelmistossa	Esitysmäärät	Katsojia	Kantaesityksiä	Ensiesityksiä
Teatteri Hevosenkentä (Espoo)	11	237	27 750	0	1
Nukketheateri Sampo (Helsinki)	12	236	29 512	0	1
Nukketheaterikeskus Poiju (Helsinki) 2010	21	294	36 674	7	0
Nukketheaterikeskus Poiju (Helsinki) 2011	28	320	45 381	5	1

Vuoden 2010 (Nukketheaterikeskus Poijulta myös 2011) Uudellamaalla toimivien ammattiteattereiden esitystilastot (Tinfo: teatteritilastot 2010 ja Nukketheaterikeskus Poiju):

Bojan Barić: Marionettien vierailu
Kuva: Jussi Virkkumaa

► Visio Nukketeatterikeskuksesta

Nukketeatterikeskus Poijulla on visio toiminnastaan elävänä nukketeatterin aluekeskuksena Helsingissä. Nukketeatterikeskus palvelisi kaikkia nukketeatterin ja näyttämötaiteiden ammattilaisia, tuottajia, järjestöjä, kaupunkilaisia sekä matkailijoita. Nukketeatterikeskus olisi osaamisklusteri, joka synnyttäisi innovatiivisia ja poikkeusteollisia yhteistyöhankkeita keskuksessa toimivien nukketeatteri-, näyttämö-, ja animaatiotaiteilijoiden välillä. Nukketeatterikeskus toimisi myös tuotantotoimistona, joka palvelisi kaikkia keskuksessa toimivia taiteilijoita.

Nukketeatterikeskuksen toiminta itsessään on jo pitkälle konseptoitu ja pohjautuu Nukketeatterikeskus Poijun jo toteuttamaan visioon ja toimintaan. Seuraava askel on kuitenkin löytää toiminnalle paremmat puitteet – toimivat tilat ja yhteistyökumppanit, jotka mahdollistavat toiminnan laajentamisen palvelemaan koko nukketeatterikenttää.

Nukketeatterikeskus Poijun toiminta- ja kehitysalueet ovat

- **Esitys- ja kiertuetoiminta:** Nukketeatterikeskuksella on vuosittain yli 350 omaa ja vierailuesitystä.
- **Yhteistuotannot:** Nukketeatterikeskus tekee tiivistä yhteistyötä muiden ammatti- ja vos-teattereiden kanssa erilaisten yhteistyö ja -tuotantoprojektien muodoissa.
- **Palvelut:** Nukketeatterikeskus tarjoaa työ- ja harjoitustilat, vertaistukea, palveluja, yhteistyömuotoja ja työllistymismahdollisuuksia nukketeatteri- ja näyttämötaiteiden ammattilaisille sekä muiden esittävien taiteiden tekijöille. Yhteistyömuotoa tarjotaan ennen kaikkea aluekeskuksen tuleville toimijoille ja Nukketeatterikeskus Poijun nykyisille PoijuPaikka -yhteistyökumppaneille, joita on tällä hetkellä 37. Tavoitteena on, että yhteistyömuoto sisältää tulevaisuudessa myös tuotantotuki- ja residenssitoimintaa.
- **PoijuPäivät -tapahtuma** vie nukketeatteriesitykset lähelle katsojia pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan kulttuuritaloihin syksyisin ja keväisin kerran viikossa. PoijuPäivät -tapahtumaa tullaan kehittämään myös vanhustyön tarpeisiin laajentamalla tapahtumaa vanhainkoteihin.
- **Järjestöyhteistyö:** Suomen UNIMA ry, Suomen Assitej ry ja Teatterikeskus ovat jo olemassa olevia yhteistyökumppaneita ja Nukketeatterikeskus tekee tiivistä yhteistyötä näiden sekä muiden teatterialan järjestöjen kuten Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa myös jatkossa.
- **Koulutus ja taidekasvatus:** Nukketeatterikeskus järjestää koulutusta paitsi nukketeatterin ammattilaisille myös muille esittävien taiteiden toimijoille sekä kasvattajille ja opettajille. Nukketeatterikeskus julkaisee kurssitoimintansa tueksi nukketeatterialan opetusmateriaalia. Lapsille ja nuorille Nukketeatterikeskus suuntaa teatterikasvatustyöpajoja ja yleisötyötä.
- **Osaamisklusteri:** Nukketeatterikeskus on osaamisklusteri, jossa tiivistyvät nukketeatteri- ja näyttämötaiteiden ammattilaisten ja tuottajien sekä ani-

maationtekijöiden osaaminen aikaansaaden poikkeusteollisia ja innovatiivisia teoksia.

- **Televisio- ja mediayhteistyö** on osa-alue, jota Nukketeatterikeskus tutkii ja kehittää. Nukketeatterikeskus toimii animaationtekijöiden ja uusmedioiden mahdollisuuksia hyödyntävänä laboratoriona.
- **Festivaali- ja näyttelytoiminta:** Kotimaisten ja kansainvälisten festivaalien osallistumisen ohella Nukketeatterikeskus osallistuu vuosittain mm. Suomalaisen Nukketeatterin Näyteikkuna -tapahtuman järjestämiseen yhdessä Suomen Uniman ja Assitejn kanssa. Lisäksi Nukketeatterikeskus tuottaa ulkomaisia esiintyjiä eri tapahtumiin.

Nukketeatterikeskuksen toiminta on laajaa ja palvelee nukketeatterin ja muiden esittävien taiteiden ammattilaisia pääasiassa Uudellamaalla, mutta myös maanlaajuisesti.

Tällä hetkellä Nukketeatterikeskus Poiju toimii n. 200 m² tiloissa Helsingissä Herttoniemessä. Tiloista osa on vuokrattu sekä UNIMAn että Assitejn käyttöön. Tämän lisäksi PoijuPaikkalaiset voivat vuokrata harjoitustiloja omiin tarpeisiinsa. Tilat ovat jo nyt ahtaat ja toiminnan ja yhteistyökumppaniverkoston laajentuessa ne eivät enää riitä toiminnan ylläpitämiseen saati sitten laajentamiseen.

Nukketeatterikeskus Poijun tavoitteena on löytää Helsingistä tilat, jotka palvelisivat tämänhetkistä ja kehittyvää toimintaa sekä koko nukketeatterikenttää nukketeatterin aluekeskuksena.

Nukketeatterikeskuksen sijainnin on oltava mahdollisimman saavutettava – tilojen on sijaittava hyvien liikenneyhteyksien varrella niin yleisön kuin tekijöiden kannalta.

Tarvittavat tilat:

- **Esitystila**, joka voi olla myös sopimusnäyttämö, jota voisi vuokrata tarvittaessa. Nukketeatterikeskus ei välttämättä tarvitse omaa näyttämöä.
- **Harjoitustila/laboratorio**, joka toimii harjoitussalina, studiona, laboratoriona, video- ja kokoussalina sekä koulutustilana.
- **Verstas**, jossa voidaan rakentaa nukkeja ja lavasteita sekä ommella. Verstaassa on vesipiste, tarvittava ilmanvaihto/tuuletus sekä riittävät säilytys- ja varastointitilat.
- **Taidekasvatustoimintaan soveltuva työpajatila/koulutustila** vesipisteineen sekä riittävät materiaalien säilytystilat.
- **Varastotilat** kiertue-esitysten varastointia varten.
- **Kirjastotilat** nukketeatterikirjallisuutta ja UNIMAn arkistoa varten.
- **Toimistotilat**, joiden yhteydessä ovat työntekijöiden sosiaalilat sekä asiakas- ja aulatilat, joissa voidaan pitää vaihtuvia näyttelyitä.

Tilojen kokonaismäärä on riippuvainen Nukketeatterikeskuksen toimijoiden määrästä. Optimaalisin tila olisi Suvilahden tai Kaapelitehtaan tyyppinen kokonaisuus, jossa olisi valmiina infrastruktuuri sekä jo eri alojen toimijoita, jolloin saavutetaan synergiaetuja mm. yhdistämällä kaikkien tarvitsemia toimintoja.

Tilojen ja toiminnan kartoittamisen suhteen Nukketeatterikeskus Poiju voi toimia hankevastaavana ja selvittää nukketeatterikentän tarkemmat tarpeet ja mahdolliset toimijat Nukketeatterikeskukselle. Perusajatuksena kuitenkin on, että vaikka Nukketeatterikeskus Poiju vastaakin tilojen ja sinne tulevien toimijoiden hankkimisesta, jokainen toimija tulee tekemään omat sopimukset kiinteistönhaltijan kanssa.

Tilojen lisäksi henkilöstö ja sen riittävä mitoitus on tärkeää, jotta konsepti toimii ja jotta voidaan optimoida tilojen käyttöastetta. Taiteellinen ja hallintohenkilökunta muodostavat tuotantotiimin, joka vastaa mm. uusista tuotannoista ja hankkeista, tuotantotuista, residenssitoiminnasta. Näiden lisäksi PoijuPaikka -kumppaniverkosto on oma kehittämisalueensa.

Nukketeatterikeskus Poiju toimii jo nyt aluekeskuksen tavoin ja toiminnan laajuus on verrattavissa mm. Uuden tanssin keskus Zodiakiin ja Uuden sirkuksen keskus Circoon. Rahoituksen suhteen Nukketeatterikeskus Poiju, toiminnan muodosta huolimatta, on kuitenkin vain yksi rahoituslain ulkopuolella toimivista nukketeattereista.

Nukketeatterilla on yli 100 vuotta pitkä perinne Helsingissä ja Uudellamaalla. Alueella tulee edelleen olla tarjolla elävää nukketeatterikulttuuria monipuolisesti ja kaikenikäisille. Nukketeatteri laajentaa paikallista kulttuuritarjontaa omana taidemuotonaan. Uusimaa tarvitsee Nukketeatterikeskuksen, jonka toiminta on avointa kaikille esittävien taiteiden ammattilaisille, ja jossa nukketeatteritaide voi elää ja kehittyä sekä tyylillisesti että taiteellisesti. Nukketeatteri on tällä hetkellä yksi ns. nousevista taide- muodoista. Nukketeatterintekijät ovat kuitenkin kovin hajallaan ja yksittäisten toimijoiden tilanne on erittäin haasteellinen. Nukketeatterikeskus Poiju on teatteri ja organisaatio, joka haluaa olla mukana kehittämässä ja parantamassa nukketeatterin toimintaedellytyksiä. Alalla tarvitaan Nukketeatterikeskus Poijun palveluja ja toimintamutoja, jotta turvataan uuden nukketeatterisukupolven ja -tekijöiden tulevaisuus ja varmistetaan nukketeatterin asema yhtenä taidemuotona sekä Helsingin kaupungissa että Uudellamaalla.

Nukketeatterikeskus Poiju on osoittanut olevansa edelläkävijä alan kehittämisessä ja työllistämässä sekä jo vakiintunut toimija Helsingissä, ja on toimintansa aikana perustanut ja luonut tarvittavat konseptit tämän vision toteuttamiseen. Jotta visio toteutuisi täysimittaisesti eikä jäisi vain hyväksi yritykseksi, tarvitaan askel seuraavaan vaiheeseen sekä toiminnan että rahoituksen suhteen.

Nukketeatterikeskus Poiju on määritellyt ohessa ne tarpeet, puitteet ja resurssit, jotka mahdollistavat vision toteuttamisen. Toteutuminen edellyttää Helsingin kaupungilta sekä opetus- ja kulttuuriministeriöltä selkeitä jatkuvan ja toiminnan laajuuden kannalta tarvittavan rahoituksen sitoumuksia. Tämän lisäksi tarvitaan erillistä projektirahoitusta nukketeatterin aluekeskuksen toiminnan, tilojen ja toimijoiden selvittämiseen.

Johdanto

NUKKETEATTERIKESKUS POIJULLA on visio toiminnastaan elävänä nukketatterin aluekeskuksena Helsingissä. Nukketatterikeskus palvelee nukketatterin ja muiden esittävien taiteiden ammattilaisia, alasta kiinnostuneita, kaupunkilaisia ja matkailijoita sekä esittävän taiteen tuottajia. Nukketatterikeskus sijaitsee fyysisesti keskeisellä paikalla Helsingissä, hyvien kulkuyhteyksien päässä. Vision toteuttamishankkeeseen tullaan hakemaan erillisrahoitus.

Nukketatterikeskuksen tarkoituksena on löytää uusia yhteistyömuotoja esittävien taiteiden ammattilaisten välille sekä toimia laboratoriona poikkitaiteellisten esitysten kehittämiseksi. Nukketatterikeskus on nukketatterin hautomo, jonka pääpaino on nykyteatterissa. Se tarjoaa nukketatterille ja esittäville taiteille kohtaamispaikan ja mahdollistaa sitä kautta nukketatteritaiteen poikkitaiteellisen kehittymisen.

Nukketatterikeskus on teatteri, joka tuottaa omaa ohjelmistoa sekä yhteistuotantoja muiden ammattiteattereiden kanssa. Nukketatterikeskus palvelee helsinkiläisiä PoijuPäivät -nukketatteritapahtumalla ja teatterikasvatustoiminnalla sekä kaikenkäisille suunnatulla ohjelmistollaan.

Nukketatterikeskus on tuotantokeskus, joka järjestää nukketatterin ja esittävien taiteiden sekä animaatioalan ammattilaisille PoijuPaikka -tekijäpankki-, harjoitus-, esitys-, koulutus- ja festivaalitoimintaa sekä televisio- ja media-alan toimintaa. Se tarjoaa tuotannollista tukea ja markkinointiapua Nukketatterikeskuksessa toteutetuille tuotannoille.

Nukketatterikeskus kehittää alan kansainvälistä toimintaa luomalla yhteistyömahdollisuuksia kotimaisten ja kansainvälisten nukketatteritoimijoiden välille. Nukketatterikeskus on mukana lasten ja nuorten teatterin sekä nukketatterialan kansainvälisessä toiminnassa Assitejn ja UNIMAN kautta. Se osallistuu teatteritaide- ja kulttuuripoliittiseen vaikuttamiseen Teatterikeskuksen jäsenenä.

Nukketatterikeskus on ”ikkuna Helsinkiin”. Se toimii paitsi perinteisenä teatterina, myös virtuaaliteatterina. Virtuaaliteatteri ei ole ainoastaan nukketatteriesitysten välittämistä paikasta toiseen sähköisesti. Se on esiintymistila, laboratorio, koulutus- ja kokoustila sekä studio.

Mallina Nukketatterikeskuksen toiminnan muodolle on ollut muun muassa Zodiak, joka on Helsingissä sijaitseva, kansainvälinen nykytanssin tuotanto-, esitys- ja tapahtumakeskus. Se tarjoaa kotimaisen uuden tanssin freelancer-kentälle yhteisen, koovan toimintafoorumia ja estradin. Yleisölle keskus tarjoaa vakinaisen näyteikkunan aikalaistanssin kiinnostavimpiin tekijöihin, ilmaisupyrkimyksiin ja virtauksiin. Uuden Sirkuksen Keskus Circon toimintatapa on samantapainen kuin Zodiakilla. Se on hyvä esimerkki siitä, mihin myös Nukketatterikeskus pyrkii.

Miksi nukketeatteri?

NUKKETEATTERILLA ON YLI 100 VUOTTA pitkä perinne Helsingissä ja kaupungissa tulee edelleen olla tarjolla elävää nukketeatterikulttuuria monipuolisesti ja kaikenikäisille. Nukketeatteri laajentaa paikallista kulttuuritarjontaa omana taidemuotonaan. Helsinki tarvitsee nukketeatterikeskuksen, jonka toiminta on avointa kaikille esittävien taiteiden ammattilaisille, ja jossa nukketeatteritaide voi elää ja kehittyä sekä tyyllisesti että taiteellisesti.

Nukketeatteriesitys on parhaimmillaan vangitseva taidemuoto, joka puhuttelee katsojaa omalla erityisellä tavallaan. Se koskettaa katsojan tiedostamatonta puolta ja tunnemaailmaa, koska sen muotokieli on symbolinen ja etäännytetty. Hyvä nukketeatteriesitys saavuttaa kaikenikäiset katsojat, koska se toimii metaforien kautta ja siinä on usein useita tasoja.

Nukketeatteri on eri taidelajien kudelma. Näyttämötaide, kuvataide, musiikki, tanssi ja sanataide muodostavat nukketeatteriesityksessä katsojalle kokonaisvaltaisen elämyksen. Esityksen keskiössä on teatterinukke, joka voi olla teknistä erityisosaamista vaativa nukke, yksinkertainen esine tai materiaali. Objekti saa elämän taidokkaan animoijan käsissä ja illuusio elämästä ja sen eri ilmentymistä kohtaa katsojan mielikuvituksen.

Nukketeatteri on vaikuttava muoto erityisesti lapsille suunnatussa teatterissa. Lapsen mielikuvitus ja ymmärrys todellisesta maailmasta ovat vielä osittain eriytymättömät. Tämä asettaa nukketeatterin tekijät vastuulliseen asemaan esityksen sisällöstä ja sen välittämästä kokemuksesta, koska vierailu nukketeatterissa on usein pienen lapsen ensimmäinen teatterikokemus. Huolellisesti mietitty, ammattitaidolla ja sydämelä tehty, intiimi esitys auttaa lasta siirtymään joustavasti ja turvallisesti maailmasta toiseen. Tästä syystä nukketeatteri on myös erinomainen taidekasvatuksen ja pedagogian väline niin tavallisille lapsille kuin nk. erityisryhmille. Viimeisen 100 vuoden aikana nukketeatteria on käytetty pedagogian välineenä mm. Steinerkouluissa ja montessoripedagogiikassa.

Nukketeatteria on myös kautta sen historian käytetty valistamisen keinona mm. luku- ja kirjoitustaidottomalle väestölle AIDSin vastaisessa kampanjassa, seksuaalikasvatuksen sekä liikennekasvatuksen välineenä.

Vaikka nukketeatteri on vahvasti Suomessa ollut pääasiassa lapsille tarkoitettu taidemuoto, se on syntynyt aikuisten tarpeeseen. Nukketeatteri on toiminut mytologian ja uskonnon visualisoimisen välineenä. Nukketeatteria käytetään edelleen ympäri maailman muun muassa kertomaan kulttuurien ja kansojen luomistarinoita.

Nukketeatterikeskus Poiju: Meidän Mozart. Kuva: Jussi Virkkumaa.

Euroopassa keskiaikana kiertäneet nukketeatteriryhmät olivat sen ajan tiedotusvälineitä ja niiden esitykset olivat ajankohtaisia satiireja. Nukketeatteria käytettiin jopa mainonnassa. Keskiajalla hammaslääkäri saattoi mainostaa hampaanpoistoa nukketeatterin keinoin. Nykyään mainonta hyödyntää nukketeatteria esim. Danonen ”Pikkunälkä”-televisionaioissa. Aikuisille suunnattu nukketeatteri onkin löytänyt tämän päivän suuren yleisön parhaiten juuri television ja elokuvien kautta mm. Muppet Show ja Star Wars -elokuvien kaltaisten tuotantojen myötä.

Nukketeatteri on monipuolinen, alati muuttuva ja uutta ilmaisuja etsivä taidemuoto, joka on kautta vuosien ollut joustava reagoimaan yhteisön muutoksiin kevyen rakenteen ja symbolisen kielensä ansiosta. Viimeisen 30 vuoden aikana nukketeatteri on murtautunut kokeellisen visuaalisen teatterin kentälle käyden vuoropuhelua eri taidelajien, kuten kuvataiteiden, sirkuksen, musiikin, audiovisuaalisten taiteiden sekä tietenkin perinteisen draamateatterin kanssa. Nukketeatterin kieli on universaali, inhimillisesti tunnistettava kehon ja symbolien kieli, joka avautuu katsojalle ikään ja kulttuuritaustaan katsomatta.

Nykyajan kognitiivisella ihmisellä on kaikesta tarjolla olevasta tiedosta huolimatta tarve tulla kosketetuksi ja ymmärretyksi omassa yhteisössä tavalla, joka tukee yksilöllistä kasvua ja identiteettiä. Toisinaan jopa tavalla, joka ylittää oman tietoisensa ymmärryksen. Me nukketeatterin tekijät olemme sitoutuneet tähän tehtävään tarjoamalla haltioitumisen ja oivallisuuden kokemuksia oman taiteemme kautta.

Yli 100 vuotta nukketatteria Helsingissä

NUKKETEATTERIESITYKSIÄ ON nähty Helsingissä jo lähes 130 vuoden ajan: Suomi liittyi vuosisatoja vanhaan ja korkeasti kehittyneeseen eurooppalaiseen nukketatteriperinteeseen 1800-luvulla, jolloin ulkomaiset kiertävät teatteri- ja sirkusseurueet vierailivat Suomessa matkoillaan Tukholmaan ja Pietariin. Seurueiden ohjelmistoissa oli nukketatterikohtauksia maailman klassikoista, marionettiteatteria, mekaanisia nukkeja, metamorfoosinukkeja ja "theatrum mundi"-näytelmiä. Helsingissä nähtiin muun muassa saksalaisen George Kleinscheckin marionetti- ja kasperteatteriesityksiä vuosina 1832 ja 1839.

Ulkomaiset nukketatteritaiteilijat antoivat kipinän nukketatterin tekemiseen Helsingissäkin. 1800-luvun lopulla eräät taiteellisesti suuntautuneet aikuiset innostuivat nukketatterista harrastuksena ja järjestivät näytöksiä älymystö- ja taiteilijapiireissä. Muun muassa kuvataiteilija Albert Edelfelt, joka oli nähnyt varjoteatteria Pariisissa, osallistui vuonna 1899 näiden näytöksiä toteuttamiseen. Paperi- ja var-

joteattereita, kuten myös käsinukkeja ja marionetteja, tuotiin suomalaisille lapsille lahjoina porvariston ja yläluokan perheiden Euroopan matkoilta. Monissa perheissä esitettiin näillä kotinukketatteria. Helsingin kaupunginmuseon konservoima ns. "Paciuksen teatteri", pahvinen pienoiste-

Nukketatterikeskus Poiju: Ofelia ja Varjojen Teatteri. Kuva: Tom Nyman.

atteri, on talletettu Svenska Litteratursällskapet i Finland -järjestön kokoelmiin. Sekä ulkomaiset vierailut että nukketatterin harrastaminen antoivat impulsseja suomalaisen nukketatteritaiteen viriämiseen 1900-luvun taitteessa.

Pedagogi Bärbi Luther aloitti lapsille suunnatut varjoteatteriesityksensä vuonna 1915, ja jatkoi uraansa aina 1970-luvulle saakka. Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa ja Helsingissä syttyi varsinainen nukketatteribuumi, jolloin mm. Annikki Setälä ja legendaarinen Mona Leo ryhtyivät tekemään nukketatteria. Ensimmäinen valtion ja kotikunnan tukema ammattinukketatteri, Vihreä Omena perustettiin vuonna

1971 Helsinkiin ja se sai seurakseen vuonna 1977 Nukketeatteri Sampon. 1980-luvulla Helsingissä aloittivat toimintansa myös useat soolonukketeatterit, kuten Marionetteatteri Pinokkio. 1990-luvulla ja 2000-luvun taitteessa nukketeatterikentälle liittyi uusi sukupolvi, ja Helsingissä toimii vakiintuneiden ammattinukketeatterien rinnalla jo kymmeniä vapaita tekijöitä. Vuonna 2007 perustettiin Helsinkiin alan vapaita tekijöitä yhdistävä Nukketeatterikeskus Poiju. Tuoreimmat tulokkaat, kuten ruotsinkielisellä kentällä toimiva Anatomia Lear -työryhmä, Kalteva Company ja työryhmä Bläkpox sekä Nukketeatterikeskus Poijun 3D -produktio ovat laajentaneet nukketeatterin ilmaisukeinoja ja teemoja perinteisestä lastenteatterista myös aikuisille.

Liitteessä 1 on kattava kuvaus suomalaisista nukketeattereista 1900-luvun alusta tähän päivään.

Nukketeatterikeskuksia maailmalla

Nukketeatteritoiminta on vilkasta myös muualla maailmassa ja lukuisiin kaupunkeihin on perustettu nukketeatterikeskuksia, jotka palvelevat laajasti kyseisten kaupunkien nukketeatteritoimintaa ja -kehitystyötä. Pääsääntöisesti näitä nukketeatterikeskuksia rahoittavat kaupungit ja valtio.

Euroopassa sijaitsevista keskuksista mainittakoon Pariisiin nukketeatterikeskus, FITZ Stuttgartissa sekä Viron nukke- ja nuorisoteatteri museoineen Tallinnassa. Pariisiin nukketeatterikeskus on aktiivinen kouluttaja ja tapahtumien organisoija. La Biennale des Arts de la Marionnette on suosittu kansainvälinen festivaali, joka elävöittää kaupunkia joka toinen vuosi. FITZin toimintatapa muistuttaa Nukketeatterikeskus Poijun visiota: keskuksella on vilkas esitys- ja koulutustarjonta, ammattimaiset tilat sekä laajat kansainväliset verkostot. Se myös järjestää Nukketeatterin juhlatilaisuuksia ja tuottaa uusia nukketeatteriproduktioita. Viron nukke- ja nuorisoteatteri museoineen on vetovoimainen matkailukohde; keskuksen vuosittainen kävijämäärä on lähes 100 000 ja sen toimintaa rahoittaa pääosin kulttuuriministeriö.

Kansainväliset nukketeatterikeskukset kukoistavat siksi, että ne houkuttelevat monenlaisia kohderyhmiä alan asiantuntijoista uusiin kävijöihin, ikäihmisistä lapsiin. Nukketeatterikeskus Helsingissä tarjoaisi myös turisteille kokemuksellisen, monitaiteellisen vierailukohteen. Alan imago on positiivinen ja keskuksen avulla Helsinki voisi vahvistaa mainettaan kulttuurimyönteisenä, sekä asukkaitaan että matkailijoihin palvelevana kaupunkina.

Tarkempi selvitys eri maissa toimivista nukketeatterikeskuksista on liitteessä 2.

Nukketeatterikeskus Poiju: Satusafari. Kuva: Jussi Virkkumaa.

Nukke- teatterin nykytila Suomessa

Vas: Nukketeatterikeskus Poiju: Joutsenpoika Jykserge. Kuva: Jussi Virkkumaa
Alla: Nukketeatterikeskus Poiju: Marionettien vierailu. Kuva: Jussi Virkkumaa.

SUOMALAINEN NUKKETEATTERI on 100 vuoden kuluessa kehittynyt marginaalisesta taidelajista vakavasti otettavaksi ja taiteellisesti haastavaksi teatterisuuntaukseksi, joka tavoittaa nykyään satojatuhansia katsojia. Tuoreena ilmiönä ovat lukuisat aikuisille ja nuorisolle suunnatut produktiot, jotka ovat tuoneet uusia yleisöryhmiä esityksiin sekä laajentaneet nukketeatterin vaikutuskenttää. Viimeisimpiä aikuisille suunnattuja nukketeatteriesityksiä ovat Nukketeatterikeskus Poijun ja Linnateatterin yhteistuotanto 3D – Dirty, Difficult and Dangerous, Anatomia Ensemblen Anatomia Lear ja Hox Companyn John Eleanor.

Nukketeatterin tärkeys tunnustetaan jopa opetus- ja kulttuuriministeriön Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa sekä monissa muissa selvityksissä, joita eri tahot ovat teatterialalta laatineet. Määrärahat ja muut resurssit ovat kuitenkin jääneet jälkeen alan voimallisesta kasvusta.

Valtion ja kuntien ammattilaisille myöntämät toiminta- ja projektiavustukset ovat edelleenkin vain viidesosa draama- ja tanssiteattereille myönnetystä tuesta. Valtaosa Uudenmaan nukketeatteritoimijoista saa

pieniä, satunnaisia projektiavustuksia, jotka eivät riitä yhdenkään tuotannon todellisiin kuluihin. Nukketeatteri elää kuitenkin sekä Uudellamaalla että muualla Suomessa mielenkiintoista ja hedelmällistä vaihetta. Kentällä toimii useassa sukupolvessa lukuisia aktiivisia ammatti- ja harrastajateattereita.

Tällä hetkellä Suomen nukketheaterikentällä toimii lukuisia ammattilaisia ja harrastajia. Pelkästään Uudellamaalla on yli 50 nukketheaterin ammattilaista. Ylipäänsä näyttämötaiteen alalla arvioidaan työskentelevän noin 2 500 taiteilijaa, joista noin 1500 vapaalla kentällä.

Voidaan sanoa, että Suomessa on meneillään vahva nukketheaterin nousu ja ammattitaidon kasvu. Pääkaupunkiseudun lisäksi Tampereella, Turussa, Jyväskylässä, Hämeenlinnassa, Mikkelissä, Lappeenrannassa, Oulussa, Imatralla ja Rovaniemellä on aktiivisia ammattinukketattereita. Turun Taideakatemiasta valmistuu joka toinen vuosi ammattiin nukketheateritaiteilijoita, joista jotkut pääkaupunkiseudulle.

Käytännössä suurempia säännöllisesti toimivia ammattinukketattereita on Suomessa viisi. Helsingissä toimii kaksi ammattiteatteria – Nukketheateri Sampo ja Nukketheaterikeskus Poiju.

Valtionosuuslainsäädännön piirissä olevia nukketattereita ovat Teatteri Hevosenkenkä Espoossa, Teatteri Mukamas Tampereella ja Nukketheateri Sampo Helsingissä. Seuraavat luvut koskevat toimintavuotta 2009: Teatteri Hevosenkengällä oli esityskertoja 266 ja myytyjä lippuja 31 032, Teatteri Mukamaksella esityksiä 269 ja myytyjä lippuja 27 468 sekä Nukketheateri Sampolla esityksiä 246, lippuja 27 083.

Rahoituslain ulkopuolisella Nukketheaterikeskus Poijulla oli vuonna 2009 yhteensä 303 esityskertaa ja myytyjä lippuja 33 066. Oululaisella Nukketheateri Akseli Klonkilla, joka on myös rahoituslain ulkopuolella, oli yhteensä 391 esityskertaa ja myytyjä lippuja 21 727.

Vuonna 2009 Nukketheateri Sampolla oli yhteensä 10 näytelmän ohjelmisto, mutta ei yhtään ensi-iltaa. Teatteri Mukamaksella oli 1 ensi-ilta ja 8 näytelmän ohjelmisto. Hevosenkengällä oli 1 ensi-ilta ja ohjelmistossa 13 näytelmää.

Nukketheaterikeskus Poijun ohjelmistossa vuonna 2009 oli 22 näytelmää, joista 7 oli uusia nukketheaterikantaesityksiä. Akseli Klonkin ohjelmistossa vuonna 2009 oli 18 esitystä, joista 3 oli uusia nukketheaterikantaesityksiä ja 2 ensi-iltaa.

Vuoden 2010 (Nukketheaterikeskus Poijulta myös 2011) esitystilastot:

Teatteri	Esityksiä ohjelmistossa	Esitysmäärät	Katsojia	Kantaesityksiä	Ensiesityksiä
Teatteri Hevosenkenkä (Espoo)	11	237	27 750	0	1
Teatteri Mukamas (Tampere)	8	206	25 891	0	1
Nukketheateri Sampo (Helsinki)	12	236	29 512	0	1
Akseli Klonk (Oulu)	17	354	28 992	6	1
Nukketheaterikeskus Poiju (Helsinki) 2010	21	294	36 674	7	0
Nukketheaterikeskus Poiju (Helsinki) 2011	28	320	45 381	5	1

Rahoituslain ulkopuoliset teatterit tuottavat tällä hetkellä selkeästi eniten uusia esityksiä sekä myös esittävät eniten.

Teatteri Hevosenkenkä, Teatteri Mukamas ja Nukketheateri Sampo tuottavat lapsille suunnattua ohjelmaa. Nukketheaterikeskus Poiju ja Akseli Klonk taas profiloituvat kaikenikäisten nukketheatereiksi, jotka tuottavat ohjelmistoa paitsi lapsille myös nuorille ja aikuisille.

Ylh.oik: Satu Paavola | Betty 'Sis' O'Valley. Kuva: Jussi Virkkumaa.
Alh.oik: Nukketeatterikeskus Poiju | Nukketeatteri matkalaukussa. Kuva: Heli Barić.
Alh: Nukketeatterikeskus Poiju | Ofelia ja Varjojen Teatteri. Kuva: Tom Nyman.

Visio Nukketeatterikeskus Poijun toiminnasta nukketeatterin aluekeskuksena

NUKKETEATTERIKESKUS POIJULLA ON VISIO toiminnastaan elävänä nukketeatterin aluekeskuksena Helsingissä. Nukketeatterikeskus palvelisi kaikkia nukketeatterin ja näyttämötaiteiden ammattilaisia, tuottajia ja järjestöjä sekä matkailijoita. Nukketeatterikeskus olisi osaamisklusteri, joka synnyttäisi innovatiivisia ja poikkitaiteellisia yhteistyöhankkeita keskuksessa toimivien nukketeatteri-, näyttämö-, ja animaatiotaiteilijoiden välillä. Nukketeatterikeskus toimisi myös tuotantotoimistona, joka palvelisi kaikkia keskuksessa toimivia taiteilijoita.

Nukketeatterikeskuksen toiminta itsessään on jo pitkälle konseptoitu ja pohjautuu Nukketeatterikeskus Poijun jo toteuttamaan visioon ja toimintaan. Seuraava askel on kuitenkin löytää toiminnalle paremmat puitteet – toimivat tilat ja yhteistyökumppanit, jotka mahdollistavat toiminnan laajentamisen palvelemaan koko nukketeatterikenttää.

► Tavoitteena "Oma koti"

Nukketeatterikeskus Poiju on toteuttanut aluekeskuksen toimintaa käytännössä jo useamman vuoden. Seuraava askel on kuitenkin löytää toiminnalle paremmat puitteet – tila, "oma koti", jossa nykyistä sekä tulevaa toimintaa voidaan toteuttaa, ja joka sekä fyysisiltä että toiminnallisilta puitteiltaan toimisi aluekeskuksena ja aidosti palvelisi koko nukketeatterikenttää.

Nukketeatterikeskus Poijun toiminta on laajaa ja palvelee nukketeatterin ja muiden esittävien taiteiden ammattilaisia, helsinkiläisiä ja matkailijoita. Nukketeatterikeskus Poijun tavoitteena on löytää Helsingistä tilat, jotka palvelisivat tämänhetkistä ja kehittyvää toimintaa sekä koko nukketeatterikenttää aitona nukketeatterin aluekeskuksena.

Nukketeatterikeskuksen sijainnin on oltava mahdollisimman saavutettava: tilojen on sijaittava hyvien liikenneyhteyksien varrella niin yleisön kuin tekijöiden kannalta. Nukketeatterikeskus Poijun yksi tärkeä painopiste on kiertue-toiminta, joten on tärkeää, että kiertueelle lähtevät esiintyjät pääsevät tiloihin helposti ja joutumatta Helsingin ruuhkiin.

Tilojen kokonaismäärä on riippuvainen Nukketeatterikeskuksen toimijoiden määrästä. Optimaalisin tila olisi Suvilahden tai Kaapelitehtaan tyyppinen kokonaisuus, jossa olisi valmiina infrastruktuuri sekä jo eri alojen toimijoita, jolloin saavutetaan synergiaetuja mm. yhdistämällä kaikkien tarvitsemia toimintoja.

Nukketeatterikeskuksen toiminta itsessään on jo pitkälle konseptoitu ja sitä on toteutettu jo useita vuosia. Seuraava askel on kuitenkin löytää toiminnalle tilat, jotka mahdollistavat myös jatkossa toiminnan ja alan kehittämisen.

Tarvittavat tilat:

- **Esitystila**, jossa on muunneltavissa oleva nouseva katsomo. Näyttämön koko on n. 10 x 10 metriä. Esitystilana voi olla vierailunäyttämö/sopimusnäyttämö, jota vuokrataan tarvittaessa. Nukketeatterikeskus ei välttämättä tarvitse omaa näyttämöä.
- **Harjoitustila/laboratorio**, joka toimii harjoitussalina, ikkuna Helsinkiin -virtuaaliteatterina, studiona, laboratoriona, video- ja kokoussalina sekä koulutustilana. Tilan koko n. 80 m² (ns. black box).
- **Verstas**, jossa voidaan rakentaa nukkeja ja lavasteita sekä ommella. Verstaas on esitys- ja harjoitustilan ohella myös vierailijoiden ja residenssitoiminnan käytettävissä. Verstaassa on vesipiste ja riittävät säilytys- ja varastointitilat.
- **Taidekasvatustoimintaan soveltuva työpajatila/koulutustila** vesipisteineen sekä riittävät materiaalien säilytystilat.
- **Varastotilat** kiertue-esitysten varastointia varten.
- **Kirjastotilat** nukketeatterikirjallisuutta sekä mm. UNIMAn arkistoja varten.
- **Toimistotilat**, joiden yhteydessä ovat työntekijöiden sosiaalilat sekä asiakas- ja aulatilat, joissa voidaan pitää vaihtuvia näyttelyitä.

Tilojen ja toimijoiden kartoittamisen suhteen Nukketeatterikeskus Poiju toimii hanke-vastaavana ja selvittää nukketeatterikentän tarkemmat tarpeet nukketeatterikeskukselle. Perusajatuksena kuitenkin on, että vaikka Nukketeatterikeskus Poiju vastaakin tilojen ja sinne tulevien toimijoiden hankkimisesta ja organisoinnista, jokainen toimija tulee tekemään omat sopimukset mm. kiinteistönhaltijan kanssa.

► Nukketeatterikeskus Poijun toimintamuodot nyt ja nukketeatterin aluekeskuksena

Nukketeatterikeskus Poiju toimii tuotantoteatterimallin mukaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että "poijulaisilla" on taiteellinen vapaus tehdä niitä esityksiä, joita he haluavat. Nukketeatterikeskus Poiju vastaa alan tämän päivän ja tulevaisuuden kehittämishaasteisiin tuomalla alalle tuotantomallin, jota ensembleteatterit eivät pysty tarjoamaan.

Nukketeatterikeskus Poijun omaa teatterituotantoa esitetään Nukketeatterikeskus Poijun vierailunäyttämöillä sekä PoijuPäivillä pääkaupunkiseudun kulttuuritaloisissa. Kesäkaudelle Nukketeatterikeskus tuottaa tulevaisuudessa erityisesti matkailijoille suunnattua ohjelmaa, jota esitetään ulkona.

Tuotantoteatteritoiminnan ohella Nukketeatterikeskus on kiertueteatteri ja sen näytelmät ovat tilattavissa kiertueille ja vierailunäytöksiksi.

Nukketeatterikeskus Poiju on mukana Tutkivan teatterityön keskuksen (Tampereen Yliopisto) operoimassa TEKIJÄ -hankkeessa, jonka tarkoituksena on vapaiden ryhmien kiertuetoiminnan kehittäminen yhteistyössä VOS -teattereiden kanssa.

► Ohjelmisto

Nukketeatterikeskus Poijun painopiste on esitystoiminnassa. Se on teatteri, joka esittelee nukketeatteritaiteen monimuotoisuutta. Se tarjoaa nukketeatteritaiteilijoille ja -ryhmille ja muille esittävien taiteiden ammattilaisille mahdollisuuden päästä esittämään omaa osaamistaan.

Nukketeatterikeskus Poijun ohjelmistossa on kaikenikäisille suunnattuja esityksiä. Ohjelmisto koostuu Nukketeatterikeskuksessa toimivien nukketeatteritaiteilijoiden ja -ryhmien tarjonnasta, Nukketeatterikeskus Poijun omasta tuotannosta sekä vierailuesityksistä ja yhteistuotannoista.

► Oma teatterituotanto ja kiertuetoiminta

Nukketeatterikeskus Poiju toimii tuotantoteatterimallin mukaisesti, mikä tarkoittaa sitä, että ”poijulaisilla” on taiteellinen vapaus tehdä niitä esityksiä, joita he haluavat. Nukketeatterikeskus Poiju vastaa alan tämän päivän ja tulevaisuuden kehittämishaasteisiin tuomalla alalle tuotantomallin, jota ensembleteatterit eivät pysty tarjoamaan.

Nukketeatterikeskus Poijun omaa teatterituotantoa esitetään Nukketeatterikeskus Poijun vierailunäyttämöillä sekä PoijuPäivillä pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa. Kesäkaudelle Nukketeatterikeskus tuottaa tulevaisuudessa erityisesti matkailijoille suunnattua ohjelmaa, jota esitetään ulkona.

Tuotantoteatteritoiminnan ohella Nukketeatterikeskus on kiertueteatteri ja sen näytelmät ovat tilattavissa kiertueille ja vierailunäytöksiksi.

Nukketeatterikeskus Poiju on mukana Tutkivan teatterityön keskuksen (Tampereen Yliopisto) operoimassa TEKIJÄ -hankkeessa, jonka tarkoituksena on vapaiden ryhmien kiertuetoiminnan kehittäminen yhteistyössä VOS -teattereiden kanssa.

► Nukketeatterikeskus matkailukohteena

Nukketeatterikeskus on matkailukohde, joka tarjoaa ohjelmaa niin kotimaisille kuin ulkomaisille matkailijoille. Erityisesti ulkoilmaesitykset ja katuteatteritoiminta suunnataan matkailijoille.

Kesäteatteria on talvikauden esityksiin nähden vähän ja nukketeatterikeskuksen

koko perheelle suunnatut ulkoilmaesitykset tuovat mukavan lisän Helsingin kaupungin matkailutarjontaan. Ulkoilmaesityksiä voidaan järjestää esimerkiksi Narinkkatorilla Kampissa tai Espan lavalla.

► Yhteistuotantohankkeet ammatti- ja VOS -teattereiden kanssa

Nukketeatterikeskus Poiju vahvistaa korkealaatuisen ja monimuotoisen sisällöntuotannon edellytyksiä toteuttamalla suurimpia tuotantoja yhteistyössä vakiintuneiden ammatti- ja VOS-teattereiden kanssa. Nukketeatterikeskus Poijun yhteistuotantohankkeiden tavoitteena on kaikkia osapuolia hyödyntävä yhtälö. Nukketeatterikeskus Poijun nukketeatteritaiteilijat saavat teoksiaan esille laajemmalle yleisölle ja yhteistyöteatteri saa ohjelmistonsa nukketeatterin ilmaisukieltä sisältäviä esityksiä. Näin teatterin henkilökunta ja yleisö oppivat tuntemaan nukketeatteria ilmaisumuotona ja koko suomalainen teatterikenttä rikastuu.

► PoijuPäivät -nukketeatteritapahtuma

Nukketeatterikeskus Poiju on kehittänyt PoijuPäivät -konseptin. PoijuPäivät -esityksiä järjestetään kesimäärin kerran viikossa syys- ja kevätkaudella pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa. PoijuPaikka -yhteistyökumppanit voivat hakea PoijuPäiville omalla ohjelmistollaan. Tapahtuman ohjelmisto on monipuolinen ja uusiutuva. Tapahtuman esityksinä nähdään uusia lapsille ja nuorille suunnattuja nukketeatteriesityksiä.

Nukketeatterikeskus Poiju palvelee laajasti pääkaupunkiseudun asukkaita viemällä nukketeatteriesitykset kuluttajien lähelle. PoijuPäivät -tapahtumassa päiväkotikäisille ja koululaisille suunnattuja nukketeatteriesityksiä esitetään Helsingin, Vantaan, Espoon ja Porvoon kulttuuritaloissa.

► Palvelut alan ammattilaisille

PoijuPaikka -toiminta

Nukketeatterikeskus Poiju tarjoaa PoijuPaikka -yhteistyömuotoa alan ammattilaiselle. Yhteistyö sisältää tekijöiden välityksen Nukketeatterikeskus Poijun tuottamiin ja/tai organisoimiin projekteihin, kanavan ideoiden esittämiseksi ja kehittämiseksi sekä näkyvyyden ”tekijäpankissa” kaikille mukana oleville. Vaikka Nukketeatterikeskus Poijun toiminta keskittyy pääkaupunkiseudulle, sen tarkoituksena on palvella kaikkia alan ammattilaisia, kotikunnasta tai asuinmaasta riippumatta. PoijuPaikka -toiminta on yksi Nukketeatterikeskus Poijun painopisteistä. Se on avointa ensisijaisesti nukketeatterin ja esittävien taiteiden sekä animaatioalan ammattilaisille ja -ryhmille, mutta myös muille taiteen ja kulttuurin ammattilaisille.

PoijuPaikka -toiminnan tavoitteena on tarjota varsinkin alan tulokkaille kanava yhteistyökumppaneiden löytämiseen sekä mahdollisuus uusien ideoiden ja produktioiden toteuttamiseen. Nukketeatterikeskus tarjoaa tulevaisuudessa poijupaikkalaisille mahdollisuuden residenssitoimintaan ja tuotantotuen hakemiseen. Lisäksi poijupaikkalaiset voivat tarjota esityksiään PoijuPäiville ja muihin Nukketeatterikeskus Poijun tapahtumiin.

PoijuPaikka -toiminta sisältää ”tekijäpankin” kautta välityksen esittävien taiteiden tuotantoihin, teattereihin, television ja yritysten tarpeisiin sekä työllistämisen Nukketeatterikeskus Poijun omiin produktioihin ja hankkeisiin. Nukketeatterikeskus Poiju etsii aktiivisesti yhteistyökumppaneita poijupaikkalaisille ja käynnistää projekteja esittävien taiteiden ryhmittymien kanssa.

Poijupaikkalaiset voivat tarjota esityksiään ja palveluitaan Nukketeatterikeskus Poijun kotisivuilla. Heillä on myös mahdollisuus hoitaa esitystensä laskutus ja palkanmaksu Nukketeatterikeskus Poijun kautta. Poijupaikkalaiset saavat alennusta Nukketeatterikeskus Poijun järjestämistä tapahtumista, koulutuksista ja esityksistä.

Nukketeatterikeskus Poiju järjestää poijupaikkalaisille tekstihautomotapaamia, joiden tarkoituksena on synnyttää nukkeproduktiolle, -näytelmille ja -animaatioille soveltuvia käsikirjoituksia. Nukkeproduktioille sopivia tekstejä on vähän. Alalle kaivataan lisää tekstejä, jotka mahdollistavat uusien tuotantojen valmistamisen. Tekstihautomossa syntyneitä käsikirjoituksia voidaan valita Nukketeatterikeskus Poijun omaan tuotantoon tai tarjota edelleen muiden teattereiden tai television käyttöön.

Residenssitoiminta (tulevaisuudessa)

Nukketeatterikeskus tarjoaa nukketheaterin ammattilaisille ja -ryhmille residenssitoimintaa. Residensseiksi haetaan uusia ja innovatiivisia nukketheateriesityksiä ja animaatiotuotantoja, jotka voivat sisältää poikkitaiteellisia elementtejä.

Residenssitoimintaan valituille produktioille tarjotaan harjoitus-, esitys- ja verstatilaa sekä tuotanto ja -markkinointitukea. Produktiot pyritään saamaan osaksi kiertue-toimintaa. Residenssitoiminta tukee taiteilijoiden toimintaa ja työllisyyttä, osaamisen tuomista suuren yleisön saataville sekä sitä kautta näkyvyyden ja tunnettuuden saavuttamista.

Tuotantotuki (tulevaisuudessa)

Nukketeatterin ja esittävien taiteiden ammattilaiset voivat hakea Nukketeatterikeskuksesta tai Nukketeatterikeskuksen kautta tuotantotukea. Tuotantotukea myönnetään 1–2 esitykselle vuosittain. Tuotantotuen hakemisen edellytyksenä on, että hakija on PoijuPaikalla.

► Festivaali- ja näyttelytoiminta

Suomessa ja ulkomailla on runsaasti erilaisia esittävän taiteen festivaaleja. Nukketeatterikeskus Poiju hakeutuu yhteistyöhön jo näiden olemassa olevien festivaalien kanssa. Nukketeatterikeskus tuottaa kotimaisille festivaaleille korkeatasoista nukketheaterioh-

jelmistoa Suomesta ja maailmalta sekä vie kansainvälisiin esittävien taiteiden tapahtumiin suomalaista nukketheateriosaamista.

Suomalaisen nukketheaterin näyteikkuna

Nukketeatterikeskus Poiju osallistuu kerran vuodessa järjestettävän Suomalaisen nukketheaterin näyteikkunan järjestämiseen yhteistyössä muiden alan toimijoiden kuten UNIMAN ja Assitejn kanssa. Tapahtuma on avoin kaikille teatterialan ammattilaisille ja se esittelee suomalaisen nukketheateriosaamisen parhaimmistoa. Näyteikkunassa on esityksiä kaikenikäisille sekä nukketheateriseminaari, -messut, -näyttely ja työpajoja.

Tapahtumaan kutsutaan kansainvälisiä tuottajia tutustumaan suomalaisiin nukketheateritaiteilijoihin ja heidän esityksiinsä; tämä edistää suomalaisen nukketheaterin tunnettuutta kansainvälisesti ja vauhdittaa suomalaisen nukketheaterin vientiä ulkomaille.

Oma näyttelytoiminta (tulevaisuudessa)

Nukketeatterikeskuksen tiloissa pidetään vaihtuvia näyttelyitä, joita toteutetaan yhteistyössä eri tahojen kuten esimerkiksi Viron Nukkeskuksen kanssa. Näyttelyissä on esillä perinteisiä teatterinukkeja ja lavasteita mutta myös digitaalikuvia, animaatioita ja hologrammeja, joiden esittelemiseen käytetään nykyaikaista virtuaalitekniikkaa.

► Koulutus- ja taidekasvatustoiminta

Koulutus on Nukketeatterikeskus Poijun keskeisiä tehtäviä, ja Nukketeatterikeskus Poiju osallistuu koulutus- ja konsultointitoimintaan sekä koulutuksen järjestelmälliseen kehittämiseen aktiivisesti.

Nukketeatterikeskus Poiju järjestää koulutusta paitsi nukketheaterin ammattilaisille myös muille esittävien taiteiden toimijoille sekä kasvattajille ja opettajille. Nukketeatterikeskus Poiju julkaisee kurssitoimintansa tueksi nukketheaterialan opetusmateriaalia.

Lapsille ja nuorille Nukketeatterikeskus Poiju suuntaa teatterikasvatustyöpajoja ja yleisötyötä.

Koulutus ja kurssit alan ammattilaisille

Nukketeatterikeskus Poijun tarjonnassa on ammattilaisille nukketheaterialan kursseja, joilla ovat opettajina alan asiantuntijat ja erityisosajat. Lisäksi Nukketeatterikeskus Poiju palvelee alan ammattilaisia järjestämällä heille yrittäjä- ja tuotantokoulutusta.

Teatterikasvatus ja yleisötyö

Nukketeatterikeskus Poiju järjestää teatterikasvatustyöpajoja lapsille ja nuorille sekä teatterileikkitoimintaa perheen pienimmille yhteistyössä lastenkulttuurikeskusten, päiväkotien ja koulujen kanssa. Työpajoissa lapset ja nuoret tutustuvat nukketheateriin valmistamalla nukkeja itse, tekemällä nukkeesityksiä sekä leikkimällä ohjaajan johdolla. Teatterikasvatustyöpajojen sisällöt on suunniteltu ikäryhmittäin ja ne perustuvat toiminnallisuuteen ja kokemuksellisuuteen.

Nukketeatterikeskus Poiju tekee yleisötyötä toteuttamalla ikäryhmittäin sisällöllisesti kohdennettuja Nukketeatteri tutuksi -työpajoja. Työpajoissa katsotaan ensin näytelmän esitys tai harjoitus, joka ”puretaan” toiminnallisesti ohjaajan johdolla.

Nukketeatteri matkalaukussa

Päiväkodit ja päiväkotikäiset ovat olleet perinteisesti yksi koulutuksen ja taidekasvatuksen kohderyhmiä. Koulut sen sijaan ovat hankalasti tavoitettavia ja niiden mahdollisuudet taidekasvatus- ja koulutusprojektien hankkimiseen ovat hyvin rajalliset. Nukketeatterikeskus Poiju on kehittänyt Nukketeatteria matkalaukussa -konseptin, jossa laukut sisältävät pienen teatterin, lavasteet, nuket ja näyttämön. Matkalaukut on vuokrattavissa lapsiryhmien käyttöön mm. kirjastoihin, kouluihin ja päiväkoteihin.

Nukketeatterikeskus Poiju järjestää Nukketeatteri matkalaukussa -työpajoja myös nukketeatterista ja teatterista kiinnostuneille kasvatus- ja opetusalan työntekijöille. Nukketeatteri matkalaukussa -työpajat antavat eväitä nukkejen käyttämiseen ja oman esityksen valmistamiseen lapsiryhmän kanssa. Nukketeatteri matkalaukussa -konseptiä kehitetään myös vanhustyön tarpeisiin.

Korkeakoulu- ja oppilaitosyhteistyö

Nukketeatterikeskus Poiju tekee yhteistyötä teatterialan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa. Nukketeatterikeskus Poiju toteuttaa korkeakouluihin ja oppilaitoksiin tarvittaessa nukketeatterialan koulutusta ja suunnittelee opetuskokonaisuuksia. Nukketeatterikeskus Poiju tarjoaa alan opiskelijoille työoppimis- ja harjoittelu- paikkoja produktioissaan.

► **Televisio ja mediayhteistyö**

Nukketeatterikeskus Poiju kehittää uusia, monipuolisia tuotanto- ja yhteistyömuotoja median ja uusmedian kentällä.

Ikkuna Helsinkiin -virtuaaliteatteri (tulevaisuudessa)

Nukketeatterikeskus Poiju haluaa laajentaa perinteistä käsitystä teatteritoiminnasta luomalla uudenlaisen lähestymistavan esittävän taiteen jakeluun. Perinteisesti teatteri on mielletty sekä funktioksi että toimipaikaksi, jossa esitetään kulloistakin teatterin ohjelmistoa. Tällainen toiminta palveleekin paikallisesti, mutta ei skaalaudu pidemmälle. Konseptin perusajatus on, että Nukketeatterikeskus toimii paitsi perinteisenä teatterina, myös virtuaaliteatterina. Virtuaaliteatterin kautta Nukketeatterikeskuksen esityksiä pääsee seuramaan reaaliaikaisesti sekä muualta Suomesta että vaikka toisesta maasta käsin. Virtuaaliteatteri toimisi ”ikkunana Helsinkiin”.

Nukketeatterikeskus Poiju käynnistää virtuaaliteatterin, jossa toimivat myös animaatioalan ammattilaiset. Siellä tuotetaan nukke-elokuvia ja televisio-ohjelmia sekä animaatiota yhteistyössä alan oppilaitosten, tuotantoyhtiöiden, yritysten ja tv-kanavien kanssa. Virtuaaliteatteri tekee ohjelmia, jotka sopivat niin kotimaisille kuin kansainvälisille markkinoille.

Virtuaaliteatterin tekniikka mahdollistaa osallistavat nukke- tai animaatioesitykset, jotka voidaan lähettää suorana Helsingistä mihin tahansa kaupunkiin tai maahan.

Ikkuna Helsinkiin -virtuaaliteatteri on esiintymistila, virtuaaliteatteri, laboratorio, koulutus- ja kokoustila sekä studio. Virtuaaliteatteri ei ole ainoastaan nukketeatteriesitysten välittämistä paikasta toiseen sähköisesti, vaan tilan ympärille kehitetään palveluita.

- **Vienti:** point-to-point -reaaliaikaiset esitykset, koulutukset, kokoukset yms. muihin teattereihin Suomessa ja ulkomailla, kulttuurikeskuksiin pääkaupunkiseudulla, kouluihin ja päiväkoteihin jne.
- **Tuonti:** erilaisten reaaliaikaisten tapahtumien tuonti muualta Suomesta tai ulkomailta kyseiseen tilaan.
- **Laboratorio:** tila on myös eräänlainen laboratorio, jossa voidaan kokeilla uusia toimintamalleja ja laajentaa perinteistä esittävän taiteen jakelua ja testata ’virtuaaliteatterin’ käyttäjäkokemuksia laajemminkin. Helsinki voisi olla tässä edelläkävijänä ja voisi hyödyntää kyseisen ’laboratorion’ kokemuksia ja tietotaitoa myös muilla osa-alueilla, esimerkiksi koulu- ja oppilaitosyhteistyössä.
- **Studio:** tilaa käytetään ja vuokrataan nukke- ja/tai animaatiotuotantoja ja -koulutuksia varten.

Virtuaaliteatteri dokumentoi nukketeatterikeskuksen esityksiä tallentamalla niitä digitaalisesti.

► **Kansainvälinen toiminta**

Nukketeatterikeskus Poiju on mukana kehittämässä alan kansainvälistä toimintaa. Nukketeatterikeskus Poiju vierailee esityksillään säännöllisesti ulkomailla sekä hakeutuu kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin. Tapahtumiin tuotetaan kansainvälisiä, vierailevia nukketeatteriesityksiä verkostojen kautta.

Kansainvälisten vierailujen ohjelmaan sisällytetään myös asiantuntija- ja koulutus-toimintaa: vierailevan ryhmän jäsenet kouluttavat, luennoivat ja toimivat asiantuntijoina Nukketeatterikeskus Poijun järjestämissä tilaisuuksissa vierailunsa aikana.

Kansainvälisen yhteistyön tarkoituksena on luoda pysyviä suhteita kotimaisten ja kansainvälisten nukketeatteritaiteilijoiden ja -ryhmien välille sekä välillisesti tukea suomalaisen nukketeatterin vientiä ulkomaille.

► **Järjestöyhteistyö**

Nukketeatterikeskus Poiju on alan järjestöjen jäsen. Nukketeatterikeskus Poiju tekee tiivistä yhteistyötä myös muiden teatterialan järjestöjen kuten Teatterin tiedotuskes-

kuksen kanssa. Nukketeatterikeskus Poiju osallistuu teatteri- ja kulttuuripoliittiseen vaikuttamiseen sekä on mahdollisuuksien mukaan mukana järjestöjen hallitustoiminnassa ja erilaisissa työryhmissä. Jäsenyyksiensä ansiosta Nukketeatterikeskus Poijulla on hyvät kansalliset ja kansainväliset verkostot.

Suomen UNIMA ry

Nukketeatterikeskus Poiju on Suomen UNIMAN ja sitä kautta kansainvälisen UNIMAN (Union Internationale de la Marionnette) jäsen. Kansainväliseen UNIMAan kuuluu tuhansia nukketeatteritaiteilijoita yli 90 maasta. UNIMA toimii kaikilla viidellä mantereella ja se on saanut UNESCO:n C/NGO-statuksen – toisin sanoen UNIMA on teatterialalla itsenäiseksi ja tärkeäksi tunnustettu maailmanjärjestö.

Suomen UNIMAN tarkoituksena on edistää nukketeatteria sekä kehittää nukketeatterialan kansainvälistä yhteistyötä. Suomen UNIMASSA on noin 160 henkilöjäsentä ja 11 yhteisöjäsentä.

Suomen UNIMAN toimintaa hoitaa ja organisoii osa-aikainen järjestösihteeri yhteistyössä hallituksen kanssa. Viimeiset kuusi vuotta UNIMAN toimisto on sijainnut Oulussa Kulttuuritalo Valveessa Nukketeatteri Akseli Klonkin toimiston vieressä, sillä vuosina 2005–2010 puheenjohtajana toimi Akseli Klonkin johtaja Janne Kuustie.

Vuosikokouksessa 2011 Suomen UNIMAN uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Nukketeatterikeskus Poijusta Teija Muurinen. Vuoden 2012 alusta UNIMAN toimisto siirtyi Helsinkiin Nukketeatterikeskus Poijun yhteyteen. Samalla Helsinkiin siirtyi myös järjestön kirjasto ja arkisto, jotka ovat jäsenten ja tutkijoiden käytössä sopimuksen mukaan.

UNIMAN toimiston siirtyminen Nukketeatterikeskus Poijun yhteyteen tehostaa UNIMAN toimintaa valtakunnallisena järjestönä, joka palvelee niin alan ammattilaisia kuin harrastajiaakin. UNIMAN palvelut ovat Nukketeatterikeskus Poijun tiloissa aiempaa helpommin saavutettavissa. Myös nukketeatteritapahtumien ja -festivaalien järjestäminen helpottuu, kun osa-aikaisen järjestösihteerin toimenkuva tarkentuu uuden konseptin ja henkilövaihdosten myötä.

UNIMAN toimiston siirtyminen Nukketeatterikeskus Poijun yhteyteen on luontevaa jatkoa Nukketeatterikeskus Poijun nykyiselle toiminnalle nukketeatterialan kehittäjänä ja uudistajana. UNIMAN valtakunnalliset ja kansainväliset yhteydet yhdistettyinä Nukketeatterikeskus Poijun resursseihin luovat mahdollisuuden todellisen nukketeatterialan keskuksen syntyyn.

Suomen Assitej ry

Assitej on kansainvälinen lasten- ja nuortenteatterijärjestö, jolla on jäseniä noin 80 maassa eri puolilla maailmaa. Järjestön nimi tulee kansainvälisen järjestön ranskankielisestä nimestä: Association Internationale du Théâtre pour l'Enfance et la Jeunesse.

Suomen Assitej ry perustettiin vuonna 1975. Kotimaisen toiminnan lähtökohtana on lisätä lasten- ja nuortenteatterin arvostusta sekä toimia alan kehittämisen ja tutkimuksen sekä taidekasvatuksen hyväksi. Järjestö toimii tiedonvälittäjänä ja yhteistyöorganisaationa kotimaisten lasten- ja nuorten ammattiteattereiden ja -ryhmien välillä. Suomen Assitej palvelee yhteyslinkkinä ulkomaisiin lasten- ja nuortenteattereihin sekä alan järjestöihin ja tapahtumiin. Suomen Assitej järjestää joka toinen vuosi kan-

sainvälisen Bravo! lasten- ja nuortenteatterifestivaalin.

Vuosikokouksessa 2011 Nukketeatterikeskus Poijun tuottaja Tiina Laukkanen valittiin Assitejn hallituksen jäseneksi kaudelle 2011-2013. Nukketeatterikeskus Poijun Bojan Barić ja Anne Lihavainen ovat mukana kansainvälisen Bravo! lasten- ja nuortenteatterifestivaalin työryhmässä.

Teatterikeskus

Teatterikeskus ry:n toiminta-ajatuksena on edistää ammattiteatteriryhmien toimintaa sekä vahvistaa niiden asemaa Suomessa. Teatterikeskus toimii jäsenteatereidensa yhteistyöjärjestönä ja edunvalvojana kulttuuripolitiikassa osallistuen aktiivisesti keskusteluun. Teatterikeskus puhuu tasa-arvoisemman teatterikentän puolesta. Se pyrkii yhteiskunnallisella vaikuttamisella lähentämään teatterikentän todellisuutta ja teatterilakia eli julkisen rahoituksen rakennetta.

Nukketeatterikeskus Poiju on Teatterikeskuksen jäsen ja osallistuu aktiivisesti sen toimintaan ja projekteihin, kuten TEKIJÄ -hankkeeseen (ks. kiertuetoiminta ja yhteistuotantohankkeet ammattiteattereiden kanssa).

► Henkilökunta

Nukketeatterikeskus Poijussa on tällä hetkellä viisi vakituista nukketeatteritaiteilijaa sekä kasvava määrä PoijuPaikka -yhteistyökumppaneita, joita on tällä hetkellä 37. Vakituiset nukketeatteritaiteilijat vastaavat taiteellisten tuotantojensa lisäksi Nukketeatterikeskus Poijun muusta kehitystoiminnasta ja sen sisällöistä yhteistyössä hallinnollisen henkilökunnan kanssa. Näitä sisältöjä ovat oma teatterituotanto, PoijuPaikka -toiminta, tekstihautomo, tapahtumat, koulutukset, kurssit, työpajat, teatterikasvatus ja yleisötyö, media, kansainvälinen toiminta, yhteistuotannot, järjestöyhteistyö sekä oppilaitosyhteistyö.

Nukketeatterikeskus Poijussa on taiteellinen tuotantotiimi, joka vastaa yhteistuotantohankkeista yhteistyössä taiteellisen johtajan ja hallinto henkilökunnan kanssa. Tulevaisuudessa tuotantotiimi vastaa myös residenssitoiminnasta ja tuotantotuista.

Nukketeatterikeskuksessa on tulevaisuudessa produktiokohtaisesti vierailijoina vaihtuva määrä esittävien taiteenalojen ammattilaisia: käsikirjoittajia, ohjaajia, näyttelijöitä, tanssijoita, sirkustaitelijoita, lavastajia ja teknistä henkilökuntaa.

Hallinnollista henkilökuntaa Nukketeatterikeskus Poijussa on tällä hetkellä toimitusjohtaja, taiteellinen johtaja, tuottaja ja tuotantoassistentti. Vision toteutuessa tarvitaan lisäksi talous/hallinto henkilö, tiedottaja sekä toimistos sihteeri.

Hallinnollisen henkilökunnan lisäksi toiminnan eri kehittämisosa-alueista vastuussa olevat henkilöt pyritään saamaan vakituisen henkilökunnan piiriin.

Nukketeatterikeskus Poiju tarjoaa jo nyt harjoittelu- ja työssäoppimispaikkoja nukketeatterin ja esittävien taiteiden, animaatio-alan ja kulttuurituotannon opiskelijoille. Tulevaisuudessa opiskelijoille tarjotaan harjoittelupaikkoja produktiokohtaisesti, jolloin harjoittelijalla on mahdollisuus olla mukana produktiossa sen alusta loppuun saakka.

► Toiminnan rahoitus

Nukketeatterikeskus Poijun on saanut valtion ja Helsingin kaupungin tukea vuodesta 2008 lähtien. Lisäksi Nukketeatterikeskus Poijun omarahoitusosuus on vuosittain n. 40-45 % kaikista tuotoista. Näiden lisäksi Nukketeatterikeskus Poiju ja poijulaiset ovat saanut projekti-, hanke- ja työryhmäkohtaisia apurahoja. Nukketeatterikeskus Poijun toiminta on laajaa ja rahoitus koostuu varmasti jatkossakin opetus- ja kulttuuriministeriön ja Helsingin kaupungin toiminta-avustuksista sekä omasta rahoitukselta, joiden avulla pystytään tarjoamaan toiminnan puitteet. Tämä tarkoittaa sitä, että Nukketeatterikeskus Poiju vastaa nukketeatterin aluekeskuksen infrastruktuurista ja tukitoiminnoista; tiloista, henkilökunnasta, taloushallinnosta, prosesseista, myynnistä, markkinoinnista, jne. Projekti- ja hanketoimintaan pyritään saamaan pääosin oma rahoituksensa. Yhteistyökumppaneita ja suurempia hankkeita pyritään toteuttamaan yhteistuotantomallin ja jaetun rahoituksen mukaisesti.

Nukketeatterin erityispiirteinä, jotka vaikuttavat oman rahoituksen suuruuteen ja myös siihen, että sen osuutta on vaikea kasvattaa, on nukketeatteriesitysten luonne; nukkejen pieni koko rajoittaa katsojamääriä ja esityksiin ei voida ottaa satoja katsojia. Toinen erityispiirre on erityisesti lapsille tarkoitettujen esitysten alhaiset lippujen hinnat.

Nukketeatterikeskus Poiju toimii jo nyt aluekeskuksen tavoin ja toiminnan laajuus on verrattavissa mm. Uuden tanssin keskus Zodiakiin ja Uuden Sirkuksen Keskus Circoon. Rahoituksen suhteen Nukketeatterikeskus Poiju on kuitenkin vain yksi rahoituslain ulkopuolella toimivista nukketeattereista.

Esimerkkinä vuodelle 2012 myönnetyt toiminta-avustukset euroina:

Organisaatio	Valtio	Helsingin kaupunki	Yhteensä
Zodiak	313 675	206 000	519 675
Cirko	210 000	105 000	315 000
Nukketeatteri Sampo	241 708	103 000	344 708
Nukketeatterikeskus Poiju	160 000	40 000	200 000

NUKKETEATTERILLA ON pitkät perinteet ja Helsingissä sitä on ollut jo yli 100 vuotta. Nukketeatteri on tällä hetkellä yksi ns. nousevista taide-muodoista. Nukketeatterintekijät ovat kuitenkin hajallaan ja yksittäisten toimijoiden tilanne on erittäin haasteellinen. Nukketeatterikeskus Poiju on teatteri ja organisaatio, joka haluaa olla mukana kehittämässä ja parantamassa nukketeatterin toimintaedellytyksiä. Alalla tarvitaan Nukketeatterikeskus Poijun palveluja ja toimintamuotoja, jotta turvataan uuden nukketeatterisukupolven ja -tekijöiden tulevaisuus ja varmistetaan nukketeatterin asema yhtenä taide-muotona sekä Helsingin kaupungissa että valtakunnallisesti.

Nukketeatterikeskus Poiju on jo vakiintunut toimija ja on luonut tarvittavat konseptit ja perustanut sitä vastaavat toiminnot tämän vision toteuttamiseen. Jotta visio toteutuisi täysimittaisesti eikä jäisi vain hyväksi yritykseksi, tarvitaan askel seuraavaan vaiheeseen sekä toiminnan että rahoituksen suhteen.

Nukketeatterikeskus Poiju on määritellyt ohessa ne tarpeet, puitteet ja resurssit, jotka mahdollistavat vision toteuttamisen. Vision toteuttamishankkeelle haetaan erillinen projektirahoitus. Toteutuminen edellyttää osaltaan kuitenkin myös Helsingin kaupungilta sekä opetus- ja kulttuuriministeriöltä selkeitä jatkuvan ja toiminnan laajuuden kannalta tarvittavan rahoituksen sitoumuksia.

Vision toteutusvaiheet:

- Vision toteutushankkeen rahoituksen hakeminen
- Nukketeatteriammattilaisten tarpeiden kartoitus Nukketeatterikeskuksen suhteen
- Muiden Nukketeatterikeskuksen yhteistyökumppaneiden kartoitus
- Tarvittavien tilojen selvittäminen ja sopimukset
- Toiminnan käynnistäminen

Nukketeatterikeskus Poiju: Saunatontun salaisuus.
Kuva: Tiina Laukkanen

Nukketeatterikeskus Poiju: Marionettien vierailu. Kuva: Jussi Virkkumaa.

Lähteet

Julkaisut, kirjalliset lähteet

- Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä, 2011:14.
- Tawast, Marjut, 2010: Nukketeatteria Uudellamaalla.
- Teatterialan tiedotuskeskus (Tinfo), 2009: Teatteritilastot 2009.

Arkistot ja nukketeattereiden tiedonannot

- Nukketeatterikeskus Poiju
- Nukketeatterikeskus Poiju. Toimintakertomus 2011.
- Nukketeatterikeskus Poiju. Toimintakertomus 2010.

Verkkosivut

- www.assitejfi.org
- www.unima.fi
- www.unima.fi
- www.unima.org

Liite 2

100 vuotta nukketeatteria
Helsingissä
– nukketeatteritoimijat
1900-luvun alusta
tähän päivään

Kuvassa Kalle Nyström sekä marionetit Ville Vallgren, Akseli Gallen-Kallela ja Sibelius.
Kuva: Haiharan nukke- ja pukumuseon arkistot.

► Uranuurtajia 1900-luvun alussa

• Marionett-Teatern ja Kalle Nyström | Helsinki 1909 – 1933

Revykirjailija ja lehtimies **Kalle Nyström** (1865–1933) perusti vuonna 1909 Helsinkiin Marionett-teaternin, joka jatkoi esityksiään 20 vuoden ajan. Ensiesitys oli Hotelli Kämpissä. Sittenkin nukketheateri esiintyi useaan otteeseen 20 vuoden aikana Eteläesplanadilla sijainneessa kuulussa Apollo-teatterissa, jonne Nyström kirjoitti aikuisyleisöille suunnattuja revyy-esityksiä. Kesälauantaisin ja –sunnuntaisin esityksiä pidettiin Korkeasaarella. Aikuisyleisölle suunnatuissa nukketheateriesityksissä Kalle Nyström kuvasi humoristisesti ja sarkastisesti tapahtumia taiteilijapiireissä. Näyttämöllä esiintyivät karikatyyrimarionetteina muun muassa Jean Sibelius, Akseli Gallen-Kallela ja Ville Vallgren, jotka oli veistänyt **Signe Hammarsten-Jansson**, Tove Janssonin äiti.

Kalle Nyströmin poika **Harry Nyström** tuli mukaan toimintaan vuonna 1915 ja esitti nukketheateria aina vuoteen 1933 saakka, jolloin Marionett-teatern suljettiin Kalle Nyströmin kuoltua. Nuket ovat nykyään Museokeskus Vapriikin varastoissa.

Lähteet:

- Sven Hirnin käsikirjoitus Nukketheaterimme perinteet ja kehitys (2009–2010)
- Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja Narinkka 1979: Maarit Vallinharjun artikkeli Nukketheateri Suomessa
- Nukketheateria suomalaisilla näyttämöillä s. 47.

Kohtaus Per och Brita –varjoteatteriesityksestä. Kuva: Frida Packalén.

• Bärbi ja Matrha Lutherin varjoteatteri | Helsinki 1914–1974

Bärbi Luther (1888–1979) oli Suomen ensimmäisten lastentarhojen opettaja ja toimintaterapian uranuurtaja. Hän sai kipinän varjoteatterin tekemiseen jo lapsuudessaan, jolloin hänen äitinsä sovelsi lastenkasvatuksessa muun muassa nukke- ja varjoteatteria. Bärbi Luther valmisti sisarensa **Martha Lutherin** kanssa varjoteatteriesityksen Per och Brita vuonna 1914. Ensimmäinen julkinen esitys oli ilmeisesti vuonna 1915 Fenniassa järjestetyssä lastentarhan ja lapsipotilaiden varainkeruutilaisuudessa. Lutherit kävivät myös ulkomaan kiertueilla Keski-Eurooppaa myöten.

Vuonna 1976 Per och Brita -varjoteatterin esittivät Bärbi Lutherin opastuksella Helsingin Rudolf Steiner -koulussa Kaja Gyllenbögel ja Barbro Wallgren. Vuonna 1988 esityksen toteuttivat Finlands Svenska Barnträdgårdslärföreningenin pedagogit 100-vuotisjuhlassaan Svenska Gårdenin tiloissa.

Lähteet:

- Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja Narinkka 1979: Maarit Vallinharjun artikkeli Nukketheateri Suomessa
- Frida Packalénin haastattelu 24.1.2010 Lapinkylän Skinnarbyssä
- Nukketheateria suomalaisilla näyttämöillä, s. 49

• Marionettiteatteri Fennia | Helsinki 1930–50-luvuilla

1930-luvulla sirkustaiteilija **Arvo Avenius** (1901–1972) esitti nukketheateria ja metamorfoosinäytöksiä Marionettiteatteri Fenniassa, joka kuului huvipuisto-kalustoon. Avenius innostui tekemään kymmeniä puisia marionetteja. Marionettien lisäksi hän teki myöhemmin myös käsi- ja keppinukkeja sekä mekaanisesti toimivia nukkeja. Säilyneet nukkensa hän lahjoitti Gunvor Ekroosin kokoelmiin Haiharan Nukke- ja pukumuseoon.

Lähteet:

- Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja Narinkka 1979: Maarit Vallinharjun artikkeli Nukketheateri Suomessa
- Nukketheateria suomalaisilla näyttämöillä, s. 48

Marionettiteatteri Fennia. Kuva: Maarit Vallinharju.

Schmakoffien marionetteja Emelie Enckellin vitriinissä 2009. Kuva: Marjut Tawast.

• Harriet ja Nikolai SchmakoFFin nukketheateri | Helsinki 1941–58

Taiteilijapariskunta **Harriet** (1891–1965) ja **Nikolai** (1871–1956) **Schmakoff** aloitti nukketheateriharrastuksensa Viipurissa 1930-luvulla. He muuttivat Helsinkiin 1930-luvun lopulla ja jatkoivat harrastajaesityksiään vuodesta 1941 vuoteen 1958. Ohjelmistossa oli humoristisia ja musiikkipainotteisia näytelmiä ja etydejä kuten Kohtaus Sevillan parturista. Lehtiartostelu esityksestä oli kiittävä, SchmakoFFeja pidettiin taitavina nukketekijöinä ja nukettajina. Tekijät kuitenkin katosivat julkisuudesta, vaikka esittivätkin marionettiteatteria yksityistilaisuuksissa vuoteen 1958 saakka, jolloin he lahjoittivat viisi Nikolai SchmakoFFin tekemää nukkea sekä näyttämörekvisiittaa Helsingin kaupunginmuseolle.

Lähteet:

- Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja Narinkka 1979: Maarit Vallinharjun artikkeli Nukketheateri Suomessa
- Emelie Enckellin haastattelu 7.7.2009 Töölössä, haastattelijana Marjut Tawast
- Nukketheateria suomalaisilla näyttämöillä, s. 58

► 1950- ja 60-lukujen pioneerityötä

Toisen maailmansodan jälkeen nukketeatterit etsivät uutta ilmaisua, tyyliä ja tematiikkaa kaikkialla Euroopassa. Suomessa vieraili kaksi merkittävää nukketeatteritaiteilijaa: vuonna 1949 ranskalainen nukketaiteilija **Jacques Chesnais** ja vuonna 1950 venäläinen **Sergei Obratsov**. Heidän esityksensä Helsingissä valoivat intoa ja kiinnostusta suomalaista nukketeatteritaidetta kohtaan. Uusia ammatillisia nukketeatteriryhmiä syntyi useita. Ne esiintyivät sekä Helsingissä että kiersivät maaseudulla ohjelmistolaan. Vakituksia tiloja yhdelläkään ei ollut; esitystiloina olivat muun muassa Balderin sali, Kestikartanon juhlasali, Kauppakorkeakoulu ja muut julkiset tilat. Ryhmät kiersivät ahkerasti lastensairaaloissa, päiväkodeissa ja kouluissa sekä esiintyivät tavarataloissa ja hyväntekeväisyystilaisuuksissa. 1950-luvulta lähtien nukketeatteriryhmät tekivät myös televisionukketeatteria, joka tavoitti satojatuhansia katsojia.

Annikki Setälä esittämässä Lapin satua. Kuva: Lapin maakuntamuseo.

• Annikki Setälä / Suomen Nukketeatteri

Helsinki 1950

Helsingiläinen **Annikki Setälä** (1900–1970) innostui nukketeatterista jo 1930-luvulla Lontoossa ja opiskeli alaa Saksassa, Ranskassa ja Yhdysvalloissa alan tunnetuimpien nukketeatteritaiteilijoiden luona (Max Jacob, Harro Siegel, Marcel Temporal).

Vuonna 1950 Annikki Setälä perusti **Paavo Päiviön**, Lastenpäivien johtajan kanssa Helsinkiin **Suomen Nukketeatterin**, joka sai runsaasti palstatilaa lehdistössä ja murskakritiikit esityksestään Lapin satu. Käsinnuket esityksiin teki Annikki Setälä, marionetit Paavo Päiviö. Setälä julkaisi vuonna 1951 alan ensimmäisen suomalaisen kirjan Nukketeatteri. Suomen Nukketeatteri -toiminimen sai ilmeisesti haltuunsa helsinkiläinen **Irina Batujeva**, joka oli jossain vaiheessa työskennellyt Annikki Setälän kanssa. Batujeva jatkoi Suomen nukketeatterin satunnaista toimintaa 1970-luvulle saakka. (ks. Suomalainen nukketeatteri / Suomen nukketeatteri)

Lähteet:

- Annikki Setälän kirja Nukketeatteri (Otava) 1951
- Dahlström Sirpa – Imporanta Ritva: Aurinkoa etsimässä - Annikki Setälän nukketeatteri (Lapin yliopisto 1997)
- Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä, s. 51-52

• Mona Leo ja Helsingfors Dockteater - Helsingin Nukketeatteri | Helsinki 1951–68

Mona Leo (1903–1986), Suomen nukketeatteritaiteen suuri nimi, aloitti oman nukketeatteriuuransa vuonna 1951. Hän oli ruotsinkielinen kirjailija, kuvataiteilija ja käsityöläinen. Mona Leon moderni ja runollinen nukketeatterityyli löi leimansa 1950–1960-lukujen suomalaiseen nukketeatteritaiteeseen ja vaikutti voimakkaasti myöhemmillä vuosikymmenilläkin. Vuonna 1952 Mona Leo kutsuttiin esiintymään vastavalmistuneeseen Linnanmäen huvipuistoon. Hän teki kahden nukkenäyttelijän ja yhden assistentin kanssa Linnanmäen näyttämölle suurimuotoisen ja visuaalisesti vaikuttavan nukketeatteriesityksen Tulilintu, jonka kaltaista Suomessa ei ollut koskaan esitetty.

Televisiossa Mona Leon nukketeatteri esiintyi useaan otteeseen vuodesta 1959 vuoteen 1964. Mona Leon tytär **Veronica Leo** toteutti vuonna 1962 Mona Leon nukketeatteriesitykseen Luodetuuli ja kuolema perustuvan nukke-elokuvan Näkymätön käsi.

Mona Leo oli ensimmäinen kansainvälisesti kuuluisa suomalainen nukketeatteritaiteilija, joka vieraili esiintymässä eurooppalaisilla festivaaleilla sekä muun muassa Tanskan, Ruotsin ja Saksan televisiossa. Hän teki myös laajoja esiintymiskiertueita Ruotsin ja Norjan kouluissa. Mona Leo toimi Pohjoismaiden nukketeatteriyhdistyksen hallituksessa vuodesta 1966 lähtien ja hänet nimitettiin vuonna 1976 Kansainvälisen nukketeatteriliiton UNIMAn kunniajäseneksi. Mona Leo lahjoitti vuonna 1984 nukkensa Teatterimuseolle. Leon nukkeja on myös Siuntion kotiseutumuseossa ja Haiharan nukke- ja pukumuseon kokoelmissa.

Lähteet:

- Mona Leon 100-vuotisjuhlanäyttelyn 'Nukketeatterin tuulispää' aineistot / Annantalon taidekeskus, Teatterimuseon arkistot, Maarit Stenman-Vallinharjun kirjoitukset Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä, s. 51-53

Muumiteatteri. Kuva: Teatterimuseon arkisto

- **Suomalainen Nukketeatteri** | Helsinki 1953–1964
- **Suomen Nukketeatteri** | Helsinki 1958–1975

Suomalainen Nukketeatteri perustettiin vuonna 1953 Helsinkiin, aloitteentekijänä oli **Irina Batujeva**. Ryhmä toimi utterasti sekä Helsingissä että Suomen kiertueilla 11 vuoden ajan, kunnes toiminta loppui vuonna 1964 taloudellisiin vaikeuksiin. Teatteri esiintyi lukuisissa lastentarhoissa, kouluissa, sairaaloissa ja hyväntekeväisyystilaisuuksissa sekä järjesti näytöksiä Helsingissä.

Syksyllä 1958 teatterin vetovastuun ottivat Eine Helke-Viljanen ja Pentti Viljanen. Teatteri aloitti vakinaiset yleisönäytökset sunnuntaisin Helsingin Kauppakorkeakoululla sekä vieraili edelleenkin kouluissa ja erilaisissa tilaisuuksissa. Esityksiä pidettiin myös Balderin salissa. Parhaimpina vuosinaan Suomalaisella Nukketeatterilla oli satoja näytöksiä; päivässä saattoi olla viisi esitystä koulussa ja iltaisin vielä näytös paikallisessa kansalais- tai työväenopistossa. Esiintyjät eivät saaneet kuukausipalkkaa, vaan sivutoimiset palkkiot perustuivat pääsylipputulosta saataviin prosentteihin ja päivärahoihin. Ryhmä anoi lukuisia kertoja avustuksia toiminnalleen, mutta sai vain muutamia pieniä ”stipendejä” muun muassa Bukarestin matkaa varten.

Lähteet:

- Teatterimuseon arkisto
- Eine Helke-Viljasen ja Irene Battujevan aineistot
- Maija Nummisen haastattelu 13.10.2009 Helsingissä / Marjut Tawast
- Suomen UNIMAn jäsenlehti 1/93 ja 2/93, Tuula Nuikan tekemä Maila Voudinmäen haastattelu
- Teatterin maailma 1965, Suomen teatterit ja teatterintekijät 1983, julkaisija Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto
- Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä, s. 54–56

- **Poliisien Nukketeatteri** | Helsinki 1955–1972

Liikkuvan poliisin piirissä perustettiin vuonna 1955 **Poliisien Nukketeatteri**, joka kiersi opetusautolla kouluissa, nuorisokerhoissa, sairaaloissa ja lastentarhoissa esittämässä nukketeatteria liikennekasvatuksen merkeissä. Esitysten päämääränä oli ehkäistä lasten liikenneonnettomuuksia ja opastaa, kuinka liikenteessä käyttäydytään. Ryhmän käytössä oli Shell Oy:ltä saatu teatteritelta. Nukketeatteria esitettiin käsinukeilla, joita olivat muun muassa **Irina Batujevan** tekemät Kasper, Liikennepeikko, Nalle Puh ja Vinkka-Ville. Ryhmä toteutti 18 vuoden aikana yli 900 näytöstä 204 000 lapselle. Poliisien nukketeatterin arkistot, nuket ja näyttämörekvisiitat eivät liene tallessa.

Lähteet:

- Teatterimuseon arkistot ja Sari Wittingin tutkimukset

- **Kasper-teatteri** | Helsinki 1961–1988

Vuonna 1961 **Irja** (1939–1996) ja **Matti** (s.1926) **Ranin** perustivat Kasper-teatterin. Heidän innoittajanaan oli saksalainen nukketeatteritaiteilija Friedrich Arndt, jonka luona Irja ja Matti Ranin vierailivat Hampurissa ja tilasivat häneltä ensimmäiset Kasper-nukkensa sekä nukkejen vaatteiden kaavat. Kasper-teatterin ensiesitys oli syksyllä 1960 Tesvisiossa Raninin tv-perhe -nimisessä ohjelmassa. Raninin pariskunta teki myös pitempiä nukketeatteriesityksiä televisioon ja vuosina 1966–1972 Niksulan TV-ohjelman. Kasper-teatteri esiintyi 1960-luvulta lähtien ahkerasti myös lastentarhoissa, erilaisissa tilaisuuksissa ja Kansallisteatterin vuosina 1970–1975 järjestämässä lastentapahtumissa. Kansallisteatterin esitysten myötä mukaan tuli myös sauanukkeja. Marionettinuket otettiin käyttöön 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin Raili Mikkasen Histamiini-tarinoista tehtiin televisiolle nukke teatteriesityksiä. Matti Raninin operoima Histamiini-marionettihevonen oli kahdesti, vuosina 1980 ja 1985, television Joulukalenterin johtohahmona. Kasper-teatteri toimi vuoteen 1988 saakka, jonka jälkeen Raninit lahjoittivat koko teatterinsa nukkeineen, näyttämöineen ja tarpeistoineen Teatterimuseolle.

1990-luvun lopulla Matti Ranin ideoi Helsingin Tuomiokirkkoseurakunnalle lasten nukketeatteritoimintaa, joka toteutui Ruoholahdessa sijaitsevassa, vuonna 1999 käyttöön vihityssä Lasten Katedraali -seurakuntatilassa.

Lähteet:

- Teatterimuseon arkistot, Matti Raninin haastattelu 29.10.2007, haastattelijana Marjut Tawast
- Matti Raninin muistelmateos Käsi otsalla (Teos 2004)
- Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä, s. 56–57, 156–161

- **Marianne Kinberg** | Nukketeatterin moninainen vuodesta 1952

Marianne Kinberg (s. 1926) aloitti nukketeatteriuransa vuonna 1952. Televisionnukketeatteriin Marianne Kinbergin pyysi lastenohjelmien käsikirjoittaja ja ohjaaja Raili Rusto. Kinberg oli jo aiemmin ollut mukana Mona Leon televisionnukketeatteriesityksissä. Vuodesta 1962 lähtien Marianne Kinberg teki televisiossa Kylli-tädin Satusivelin- ja Satukaappi-ohjelmiin nukkeja, puvustuksia sekä liikutti nukkeja, joiden repliikit näyttelijät olivat esiäänittäneet. Ohjelmistossa oli muun muassa kansansatuja, Mirja

Marianne Kinbergin televisionukkeja Lahden radio- ja televisiomuseossa 2009. Kuva: Anneli Enqvist.

Kariston nukketeatterinäytelmiä, Kirsi Kunnaksen ja Pirkko Karpin satuja, joihin Kinberg teki kymmeniä nukkeja. Televisionnukketeatterin nimeksi annettiin Nukketeatteri Pippolo, jonka esityksiä sadat tuhannet lapset näkivät kautta vuoden.

Lähteet:

- Marianne Kinbergin haastattelu 29.7.2009 Lahdessa, haastattelija Marjut Tawast
- Marianne Kinbergin arkistot sekä Lahden Radio- ja televisiomuseo

► Uudet ammattinukketeatterit aloittavat toimintansa 1970-luvulla

1970-luvun alussa Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, heräsi todellinen kiinnostus lastenteatteria ja nukketeatteria kohtaan. Suomen valtio ja teattereiden kotikunnat myönsivät ensimmäistä kertaa vuosittaisia avustuksia uusille ammattinukketeattereille. Kaksi niistä sijoittui Helsinkiin.

• Nukketeatteri Vihreä Omena | Helsinki 1971–2004

Nukketeatteri Vihreä Omena perustettiin vuonna 1971 Helsingissä. Teatterin perustajiin kuuluivat **Ritva Laatto**, **Sirppa Sivori-Asp** ja **Lea Wallin** sekä **Kirsi Aropaltio**. Vihreän Omenan ensimmäinen näytelmä oli Intiaanisatuja, jonka jälkeen ohjelmistoon tulivat sekä kotimaiset että ulkomaiset sadut ja tarinat. Teatterin ensimmäiset esitykset olivat Kasarmitorin näyttelyhallissa ja Jugendsalissa, kunnes Vihreä Omena sai vuonna 1979 oman teatteritilan osoitteesta Eläintarhan huvila 7 (Kallio). Nukketeat-

teri Vihreä Omena teki myös lukuisia nukkesatuja ja Joulukalenteri-ohjelmia TV1:n Lastenruutuun 1970-luvulta lähtien. Yleisöä Vihreällä Omenalla oli ennätysvuosinaan 1990-luvulla yli 40 000, esityksiä 300–450 vuosittain ja vakinaista henkilökuntaa 7–10 alan ammattilaista. Teatteri lopetti toimintansa joulukuussa 2004 taloudellisten vaikeuksien vuoksi.

Sirppa Sivori-Asp (1928–2006) valittiin Kansainvälisen UNIMAN puheenjohtajaksi kaudelle 1992–2000.

• Nukketeatteri Sampo

Helsinki 1977–

Nukketeatteri Sampo perustettiin vuonna 1977 Helsingissä. Teatterin perustajista **Maija** ja **Bojan Barić** tutustuivat opiskellessaan Prahan muusisten taiteiden akatemiassa. Marionetteihin erikoistuneen Nukketeatteri Sampon ensimmäiset esitykset pidettiin elokuvateatteri Joukolan tiloissa Etelä-Helsingissä. Nykyään Nukketeatteri Sampo toimii Puotilan ostoskeskuksessa sijaitsevassa teatteritilassa, jossa on myös pysyvä teatterinukkeenäyttely. Sampo on myös tehnyt kymmeniä televisio-ohjelmia, joista tunnetuimpia ovat Tohelon ja Torvelon sekä Duppaduulixin seikkailut. Sampo on toteuttanut laajamittaista taidekasvatustyötä, nukketeatterikoulutusta ja -projekteja useiden yhteistyötahojen, muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. Bojan Barić teki vuosina 2004–2005 Keniassa yhteistyöprojektin ”Nukketeatteri luovana menetelmänä kehitysyhteistyössä”. Teatterissa työskentelee vuosittain yli 10 ammattilaista, näytöksiä Sampolla on yli 250 ja katsojia lähes 30 000.

Nykyään Bojan Barić toimii Nukketeatterikeskus Poijussa.

Lähteet:

- Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä, s. 73–83
- Lehtiartikkelit
- Käsiohjelmat ja toimintakertomukset, Tawastin arkistot
- Nukketeatterikeskus Poiju

► Laajaa nukketeatteriharrastusta 1970-luvulta lähtien

1970-luvulla alkanut nukketeatteri-innostus levisi myös harrastajakentälle: kirjastoissa, päiväkodeissa, kouluissa ja seurakunnissa työskentelevät aikuiset ryhtyivät sekä harrastamaan nukketeatteria että käyttämään sitä työssään.

Useissa pääkaupunkiseudun evankelisluterilaisissa seurakunnissa toimii nukketheateriryhmä, esimerkkeinä Nukketeatteri Valkovilla (perustettu 1977), 1990-luvulla Malmin seurakunnassa aloittanut Nukketeatteri Eväsreppu, Itä-Helsingissä Nukketeatteri Metronomus.

Opettajat käyttävät nukketeatteria ja teatterikasvatusta työssään, taideterapeutit hyödyntävät nukkeja terapeutiksiin tarkoituksiin sairaaloissa. Jopa kierrätyskeskuksilla on omat nukketeatterinsa, esimerkiksi Jätejengi kertoo nukketeatterin keinoin ympäristöasioista Helsingin seudun päiväkotilapsille ja koululaisille. Terveys ry:llä on

oma nukketeatteri-ilmaisun kouluttaja, Eija Hyvärinen-Hellberg, joka on kirjoittanut nukketeatterioppaankin.

Nukketeatteria käytetään myös museopedagogiikassa. Susanna Hemmilä on ohjannut lukuisia nukketeatterityöpajoja Teatterimuseossa. Suomenlinnan museossa on esitetty kesällä 2009 näytelmää Viaporin viekas naakka, jolla kerrotaan linnoituksen historiasta lapsille.

Nukketeatteria tehtiin jo 1970-luvulla myös aikuisille. Televisiossa Seppo Lindqvistin tekemät käsinuket esittivät satiiria poliittisista merkkihenkilöistä (Ahti Karjalainen, Urho Kekkonen, Rafael Paasio, Ele Alenius). Nämä nukket ovat nykyisin Haiharan museon kokoelmissa.

Nukketeatteria laitosteattereissa

Laitosteattereiden nukketeatteriohjelmistosta ei ole vielä tehty kattavaa tutkimusta. Tässä joitakin poimintoja eri vuosikymmeniltä:

1970-luvun nukketeatteri-innostus sai vastakaikua myös laitosteattereissa. **Kansallisteatterin** vv. 1970–1975 järjestämissä lastentapahtumissa esiintyi Matti Ranin Kasper-teattereineen (ks. Matti Ranin). Nukketeatteri Vihreä Omena vieraili 1970-luvulla viiden vuoden ajan Kansallisteatterin Willensaunassa esityksillään. Tämän jälkeen oli vuorossa espoolainen Teatteri Hevosenkenkä: vuosina 1977–1999 se esitti 11 näytelmää lapsikatsojille. Teatteri Hevosenkengän siirryttyä Komedioteatteri Areenan näytämölle 1990-luvulla Kansallisteatterissa on ollut harvakseltaan nukketeatteriesityksiä. Kansallisteatterin ohjelmistossa on 2000-luvulla ollut kuitenkin Muumipappa ja meri-näytelmä, jossa käytettiin jonkin verran nukkeja.

1980-luvulla nukketeatterin suhteen tapahtui kulttuuripoliittinen muutos. Nukketeatteri ei enää ollut marginaalinen taidelaji; se oli näyttänyt voimansa ja taiteelliset mahdollisuutensa. Laitosteatterit satsasivat mittaviin ja taiteellisesti haastaviin produktioihin. Esimerkiksi Helsingin Kaupunginteatterissa kantaesitettiin vuonna 1982 Ruotsista Suomeen asettuneen Gösta Kjellinin kirjoittama ja ohjaama Tarina merestä, Odysseuksen tarinaan perustuva suurimuotoinen nukketeatteriesitys. Vuonna 1988 Helsingin Kaupunginteatterissa tehtiin Siddhartha-esitys, jossa käytettiin naamio-, tanssi- ja nukketeatterin keinoja. Näytelmän oli käsikirjoittanut Aasian kulttuurien asiantuntija Jukka O. Miettinen.

1990-luvulle tultaessa nukketeatteriesitykset olivat jo oleellinen osa eri laitosteattereiden ohjelmistoa. Esimerkiksi Helsingin Kaupunginteatterissa toteutettiin vuonna 1994 amerikkalaisen **Eric Bassin** ohjaama Kaukaasialainen liitupiiri, joka sovitettiin aikuisille suunnatuksi nukketeatterinäytelmäksi Bertolt Brechtin alkuperäistekstistä.

Helsingin Kaupunginteatterin ohjelmistossa on ollut lähes joka vuosi myös lapsille suunnattu nukketeatteriesitys kuten monilla muillakin laitosteattereilla. Vuoden 2007 joulukuussa ohjelmistoon tuli Tontut suutareina, pienimuotoinen nukketeatterinäytelmä, jota esittivät **Lilga Kovanko** ja **Markku Huhtamo**. Esitys jatkaa ohjelmistossa, vaikka esiintyjäryhmä vaihtui.

Svenska Teatern otti vuonna 1984 ohjelmistoonsa **Ellika Lindénin** ohjaaman Regnbågshjorten-esityksen, joka toteutettiin nukke-, naamio- ja näyttelijäteatterin keinoin. Vuonna 2002 Svenska Teaternissa nähtiin Ofelias skuggteater -esitys, jossa käytet-

tiin varjoteatterin keinoja. Esityksen dramatisoi Michael Enden kirjasta **Nena Stenius**, joka myös ohjasi esityksen. Teatterin Amos-näyttämölle valmistui tammikuussa 2010 **Harriet Abrahamssonin** kirjoittama ja ohjaama nukketeatteriesitys Lilla Faster och saknaden, jonka esittävät Johanna af Schultén ja Heidi Fredriksson.

Lähteet: Marjut Tawastin arkistot, Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä

► Uusia ammattitekiä 1980-luvulla

1980-luvulla lukuisat uudet ammatilliset nukketeatterit ja soolotaiteilijat aloittivat toimintansa pääkaupunkiseudulla.

• Marionettiteatteri Pinokkio | Helsinki 1984–

Juha Hirvonen perusti vuonna 1984 Marionettiteatteri Pinokkion, oman sooloteatterin, jonka toiminta jatkuu edelleenkin vilkkaana erityisesti pääkaupunkiseudulla. Pinokkion ensimmäinen esitys oli Pieni Tulitikkutyttö, jonka jälkeen Hirvonen on tehnyt 16 muuta marionettiteatteriesitystä. Marionettiteatteri Pinokkiolla on noin 100–120 esitystä vuodessa, katsojaluvuista ei ole tietoa. Juha Hirvonen ei ole saanut kertaakaan toiminta-avustusta yli 23 -vuotisen uransa aikana.

Lähteet:

- Juha Hirvosen tiedot 2007

• Nukketeatteri Tumpu, Kukko & Käärme-Teatteri | Helsinki-Espoo 1986–2003

Timo Lehtinen ja Eeva Kankainen perustivat vuonna 1986 Helsinkiin Nukketeatteri Tumpun, jossa molemmat toimivat päivätöidensä ohella. Kiireisimpinä vuosina esityksiä kertyi jopa 250, mutta esitysmäärä laski muutamaan kymmeneen teatterin viimeisinä vuosina.

Lähteet:

- Kukko ja Käärme-teatterin arkistot
- Eeva Kankaisen tiedot 2007

• Marina Motaleff / Skolteatern, Svenska Teatern, Teater Athena | Helsinki 1975–

Skolteaternissa vuosina 1973–79 näytellyt **Marina Motaleff**(s. 1947) on tehnyt nukketeatteria vuodesta 1975 lähtien. Hän on työskennellyt kahdessa nukketeatteriproduktiossa (Regnbågshjorten 1984 ja Oj! Tröstebok för koppar och korkar 2005). Lilga Kovankon kanssa vuonna 1983 perustamassaan Teater Athenassa hän on käyttänyt nukkeja kahdessa aikuisille suunnatussa produktiossa (Elpiida, Sorgmanteln). Motaleff on esiintynyt FST:n ruotsinkielisen lastenohjelman BUU-klubbenin Atte-sarjassa Atte-nuken kanssa. Hän on tehnyt myös omia sooloesityksiään, kuten Guds Lilla Barnaskar, nukketeatterin keinoin.

Lähteet:

- Marina Motaleffin tiedot ja haastattelu 2007
- Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä, s. 132–134

- **Dockteater Cit-Kat 1975–1980 ja Hux-Flux 1976–1986, Kamurkan Helsinki**

Kati Bondenstamin (s. 1939) kiinnostus nukketheateria kohtaan heräsi jo 1960-luvulla hänen tehdessään animaatioelokuvia Fennada-Filmille. Vuonna 1970 Kati Bondenstam toteutti työryhmän kanssa sarjan ohjelmia lastentelevisiolle, ja animaatioelokuvia sekä vuosina 1975 ja 1979 nukkefilmejä YLE:n ruotsinkieliselle lastentelevisiolle. Cit-Kat oli vuonna 1968 perustetun Barnteaternin virallinen nukketheateriryhmä, joka esiintyi Svenska Teaternin Mini-näyttämölläkin.

- ▶ **Uusia nukketeatereita, produktioita ja tapahtumia 1990-luvulla**

1990-luvulla nukketheateritoiminta oli hyvin aktiivista sekä harrastaja- että ammattilaisryhmissä. Myös festivaalitoiminta vilkastui Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kuntien yhteistyön ansiosta: Suomen ASSITEJ:n vuorovuosittaiset **Hurraa-** ja **Bravo-**festivaalit ovat viime vuosina tarjonneet sekä kotimaista että ulkomaista lasten- ja nuortenteatteria pääkaupunkiseudun lapsille ja nuorille. Festivaaliohjelmistossa on vuosittain ollut lukuisia nukketheateriesityksiä. Vuonna 2009 Hurraa-festivaalilla järjestettiin kaksipäiväinen **Nukketheaterin Näyteikkuna** -tapahtuma, jossa 12 nukketheateria esittäytyi teoksillaan ja alan ammattilaiset esittelivät toimintaansa Stoan tiloissa.

Suomen UNIMA järjesti Helsingissä vuonna 1992 mittavan nukketheaterifestivaalin Arjunasta Ainoon, jossa esittäytyi lähes 20 nukketheateriryhmää eri puolilta Suomea. Vastaavaa tapahtumaa ei sittemmin ole järjestetty Helsingissä.

Vuonna 1999 pidettiin opetus- ja kulttuuriministeriön tuella valtakunnallinen **Nukketheateri ilossa ja surussa** -teemavuosi, johon myös pääkaupunkiseudulla toimivat kolme Teatteri-liittoon kuuluvaa ammattinukketheateria osallistuivat esityksillään, työpajoillaan ja teemaluennoilla.

1990-luvun taitteessa ja alkuvuosina valtion ja kotikuntiansa avustuksia nauttivat kolme pääkaupunkiseudun nukketheateria (**Vihreä Omena**, **Sampo** ja **Hevosenkentä**) toimivat resurssiensa ääri rajoilla: esityksiä teattereilla oli vuosittain 300–450, mikä johtui valtavasta kysynnästä juuri ennen suurta lamaa. Myös soolonukketeatereilla riitti kysyntää ja keikkaa. Harrastajateatteritkin toimivat vireästi tarjoten kotipaikkakunnillaan laadukasta nukketheateria.

Uusia, ammattilaisiksi halajavia nukketheateriryhmiä syntyi, muun muassa **Eija Minkkisen Nukketheateri Pompooli** vuonna 1991 Helsinkiin. Turun Taideakatemian nukketheaterilinjalta valmistunut ja Helsinkiin muuttanut **Milla Risku** eli **Professor Eyebrows** erikoistui englantilaiseen Punch & Judy-teatteriin muutaman vuoden ajaksi. Nämä soolonukketeatereit eivät kuitenkaan toimineet kuin muutaman vuoden.

- **Gamelan Hanuman-ryhmä | 1991–1998**

Outi Pohjanpalo teki Helsingin työväenopiston nukketheateriryhmän ohella indonesialaista varjonukketheateria Gamelan Hanuman -ryhmässä. Sen perustaja **Reijo Laine** kutsui vuonna 1991 Outi Pohjanpalon esittämään dalangina (kertoja-nukettaja) varjoteatteria aidon Gamelan-orkesterin säestyksellä, jonka hän oli perustanut vuonna 1986 Helsinkiin. Soittajat olivat sekä suomalaisia että Suomessa asuvia indonesialaisia. Ryhmän esityksiä kertyi noin kahdeksan vuoden aikana yli 20 eri tilaisuuksissa Kan-

sallismuseon Indonesian kulttuuri -näyttelyä myöten. Esitys vietiin muun muassa Ateenumin taidemuseoon, Annantaloon ja Tampereen Teatterikesään.

Lähteet:

- Haastattelu 11.6.2009 Outi Pohjanpalon kotona Helsingissä, läsnä myös Seija De Rybel
- Outi Pohjanpalon arkistot ja lehtileikkeet

- **Teatteri Feeniks | Helsinki 1996–**

Vuonna 1996 teatteriohjaaja **Marjaana Castrén** ja näyttelijä **Kaija Kangas** perustivat Teatteri Feeniksin, jonka produktioissa on käytetty myös nukke- ja naamioteatterin keinoja muun muassa esityksissä ”Hyppäävä hiiri” (1997), ”Laulava kivi” (Teatteri Pieni Suomi, 1992) ja ”Peikko, joka halusi nähdä auringon” (Kansallisooppera, 2002). Teatteri Feeniks tekee korkeakoulutasoista tutkimustyötä ja toimii produktiokohtaisella rahoituksella.

Lähteet:

- Marjut Tawastin arkistot
- Teatteri Feeniksin tiedot

- **Nukketheateri Sytkyt/Juha Laukkanen | Helsinki 1996–**

Juha Laukkanen (s. 1961) vakiinnutti vuonna 1985 Kuopiossa toimintansa ammattimaisena nukketheaterintekijänä ja siirtyi Helsinkiin vuonna 1996. Nukketheateri Sytkyt on vienyt temaattisia nukketheateriesityksiä museoihin, hotelleihin ja laivoille. Sytkyt esiintyy säännöllisesti myös Helsingin Postimuseossa, Didrichsenin taidemuseossa ja muissa julkisissa tiloissa.

Juha Laukkanen vierailee esityksillään myös Kaakkois-Aasiassa. Esityksiä Laukkasella ja teatteriteknikko Arto Ollikaisella on vuosittain lähes 250 ja yleisöä parikymmentä tuhatta.

Lähteet:

- Nukketheateri Sytkyt, Juha Laukkanen haastattelu ja tiedot 2007–2009

Rainer Kaunisto. Kuva: Arto Korhonen.

• **Nukketeatteri Rooma / Rainer Kaunisto** | (Jyväskylä 1982–), Helsinki 1997–2009

Rainer Kaunisto (s. 1950) aloitti nukketeatteriesitysten tekemisen vuonna 1973 toimiessaan näyttelijänä Imatran, Joensuun ja Jyväskylän kaupunginteattereissa aina vuoteen 1996 saakka. Nukketeatteri Rooma syntyi vuonna 1982 Kauniston omaksi sooloteatteriksi ja muutti Helsinkiin vuonna 1997. Nukketeatteritöidensä ohella Rainer Kaunisto on pitänyt nukketeatterikursseja eri puolilla Suomea vuodesta 1976 lähtien, tehnyt lukuisia televisio- ja elokuvarooleja sekä esittänyt nukketeatteria muun muassa TV 1:n Pikkuveturi-ohjelmassa.

Nykyään Rainer toimii myös Nukketeatterikeskus Poijussa PoijuPaikkalaisena.

Lähteet:

- Nukketeatteri Rooma / Rainer Kaunisto 2007-2009
- Nukketeatterikeskus Poiju

► **Uusi vuosituhat, uusia tekijöitä**

2000-luvun taitteessa nukketeatterialalle syntyi useita uusia työryhmiä ja myös sooloteattereita perustettiin eri puolille Helsinkiin.

• **Lumienkeli** | Helsinki 1999–

Nukketeatteri Vihreän Omenan siipien suojassa sai vuonna 1999 alkunsa Lumienkeli-ryhmä, jonka muodostivat **Iida Vanttaja** ja **Anne Lihavainen** sekä valaistumestari **Veijo Lindell**. Ryhmä on tutkinut varjoteatterin mahdollisuuksia muun muassa vuonna 2000 kantaesityksensä saaneessa esityksessä Unta valon kämmenellä. Marc Chagalin elämästä kertova esitys oli suunnattu aikuisille ja se vieraili myös ulkomaisilla festivaaleilla.

Anne ja Iida ovat Nukketeatterikeskus Poijun perustajaosakkaita. Nykyään Anne on Poijun osakas ja Iida toimii Nukketeatteri Poijussa PoijuPaikkalaisena.

Lähteet:

- Lumienkeli-ryhmä 1999–2002, Marjut Tawastin arkistot
- Nukketeatterikeskus Poiju

• **Teatteri Kapusta** | Helsinki 2003–2005

Teatteri Kapusta oli neljän naisen (muun muassa **Heli Kallunki**) kollektiivi, joka toimi Helsingissä. Kapustan ohjelmistossa olivat muun muassa näytelmä Leonardo da Vincistä. Tuulten tuttu -esityksen tekniikkoina olivat käsinuket, varjoteatteri ja naamiot. Teatteri Kapusta järjesti myös nukketeatterikoulutusta sekä draamakerhoja ja animaatiotyöpajoja.

Lähteet:

- Teatteri Kapustan tiedot, Marjut Tawastin arkistot

• **Nukketeatterihautomo** | Helsinki 2004–2007

Helsinkiin perustettiin vuodenvaihteessa 2004–2005 uudenlainen vapaan nukketeatterikentän hankkeita edistävä Nukketeatterihautomo Vihreän Omenan entisiin tiloihin Kalliossa. Teatteri- ja Oopperaseurue Kapsäkin ylläpitämä Hautomo suuntasi kolmen vuoden ajan erityisrahoitusta 3–4 uudelle nukketeatterituotannolle Vihreän Omenan konkurssista vapautuneella Helsingin kaupungin avustuksella. Hautomo myönsi toimintansa aikana noin 60 000 euroa suoraa rahallista tukea noin 15 vapaan kentän nukketeatteriproduktiolle ja toimijalle. Hautomon tukemia nukketeatterihankkeita olivat:

Vuonna 2005 esitykset Alkemisti (Iida Vanttaja ja työryhmä), Evig Sommar (Mikaela Hasan ja työryhmä), Leppäpölkky / Puupoika (Elina Lajunen ja työryhmä) ja Waloa lapsille -ryhmän (Maire Saure ja Anneli Petris-Forsell) esitys sekä Liisa Ihmemaassa -tuotanto;

Vuonna 2006 esitykset Puupoika, Onnellinen prinssi (Anne Rautiainen ja työryhmä), Pelien maailmasta (Jukka Heinänen ja työryhmä), Sylitaivas (Inkeri Rosilo ja työryhmä), Kissamainen juttu (Petri Kaivanto ja työryhmä), Päätymätön tarina (Susanna Hemmilä ja työryhmä); vuonna 2007 esitykset Pirveli ja Pyhimys (Laura Poranen), Kuningas Lear / Anatomia Lear (Mikaela Hasan ja työryhmä).

Lisäksi Kapsäkki tuotti nukketeatteriesityksiä eri teattereihin ja tiloihin sekä teki yhteistuotantoja muun muassa Keski-Uudenmaan teatterin ja Teatteri Turmion kanssa.

Lähteet:

- Nukketeatterihautomon tiedot 2007 – 2008

• **Teatteri Lähde** | Helsinki 2004–

Tia Laukkanen perusti oman sooloteatterinsa Helsinkiin vuonna 2004. Teatteri Lähde toimii itäisessä Helsingissä ja on erikoistunut ikäihmisten nukketeatteriprojekteihin. Laukkanen on tehnyt nukketeatteriprojekteja myös helsinkiläisten mielenterveyskuntoutujien kanssa ja esiintynyt useissa kirjastoissa. Lisäksi hän on ollut mukana Azadeh ry:n maahanmuuttajanaaisille suunnatussa nukketeatteriprojektissa.

• **Nukkehallitus/Elina Lajunen** | Helsinki 2005-

Turun Taideakatemia nukketeatterilinjalta vuonna 1999 valmistunut **Elina Lajunen** (s. 1980) perusti vuonna 2005 Nukkehallitus-ryhmän, jonka teos Maailman onnellisin mies sai ensiesityksensä Helsingin Kulttuuritalossa huhtikuussa 2005. Näytelmässä yhdistyi näyttelijän teatteri fyysiseen ilmaisuun, elävä musiikki nukketeatteriin ja esineteatteriin. Elina Lajunen on tehnyt eri kokoonpanoissa muitakin esityksiä. Seuraavaa esitettiin kesällä 2006 ja 2007 hänen käsikirjoittamaansa ja ohjaamaansa näytelmää Puupoika, jossa käytettiin nukketeatteria ja kansanmusiikkia. Keväällä 2009 Lajusen sooloesitys Fly! You are an angel for heaven's sake sai kantaesityksensä Uuden Sirkuksen festivaalilla Stoassa.

• **Teatteri Waloa Lapsille/Anneli Petris-Forsell** | Helsinki 2005-

Nukketeatteri Sammossa ja Nukketeatteri Vihreässä Omenassa lähes 30 vuotta työskennellyt **Anneli Petris-Forsell** (s.1943) on jatkanut nukkenäyttelijän työtään uudessa Teatteri Waloa Lapsille-ryhmässä, joka aloitti toimintansa vuonna 2005. Ohjaaja **Maire Saure** on käsikirjoittanut ja ohjannut Anneli Petris-Forsellille nukketeatteriesityksen Matildan lempisadut, jota on esitetty muun muassa pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa.

• **Nukketeatteri Sikuri** | Helsinki 2005-

Sari Witting (s. 1964) on teatterikuraattori, nukkenäyttelijä ja ohjaaja, joka on opiskellut sekä Suomessa että Ranskassa. Hän on perustanut Nukketeatteri Sikurin ja vienyt ruotsinkielistä nukketeatteria muun muassa Helsingin ala-asteen kouluille.

• **Anna Louhelainen / Nukketeatteri-Annos** | Helsinki 2006-

Anna Louhelainen valmistui vuonna 2005 Turun taideakatemia nukketeatterilinjalta ja perusti kurssitoverinsa **Oswald Bastenin** kanssa Nukketeatteri-Annos -työryhmän. Heidän ensimmäinen ammattiproduktionsa oli vuonna 2006 valmistunut Sirkustyttö -esitys, jossa korostuvat visuaalisuus, liikeilmaisuus sekä perinteinen ja moderni nukketeatteri-ilmaisuus.

Nykyään Anna toimii myös Nukketeatterikeskus Poijussa PoijuPaikkalaisena.

Nukketeatteri-Annos: Rouva Talvi. Kuva: Nukketeatteri-Annos

• **Nukketeatteri Akkurat**

Helsinki 2006-

Espoon Kaupunginteatterissa sai marraskuussa 2005 ensiesityksensä aikuisille suunnattu suurimuotoinen nukketeatteriesitys Alkemisti Paolo Coelho'n tarinan pohjalta. Näytelmän dramatisoi ja ohjasi **Anne Rautiainen**, joka oli vuonna 2006 mukana perustamassa uutta nukketeatteriryhmää Nukketeatteri Akkurat. Nukketeatteri Akkurat toteutti Helsingin Juhlaviikoille nukketeatterinäytelmän Onnellinen prinssi elokuussa 2006. Anne Rautiainen on työskennellyt myös ohjaajana Teatteri Hevosenkengässä, jonne hän on 2000-luvulla ohjannut muun muassa esitykset Poika ja tähti sekä Elli-Velli Karamelli.

• **Laura Poranen** | Helsinki 2006

Tukholman sirkuskoulusta valmistunut ja Turun taideakatemiassa sirkusta ja nukketeatteria opiskellut **Laura Poranen** on tehnyt nukketeatteria useissa eri kokoonpanoissa ja produktioissa. Sirkus Supiainen (Laura Poranen ja Samuli Männistö) on toteuttanut muun muassa esitykset Varjoja paratiisista ja Sirkus Onni, joissa yhdistyvät sirkuksen ja nukketeatterin keinot. Laura Poranen toimii myös MedAndraOrd-ryhmässä, jonka esityksessä Fem vuodelta 2006 käytetään sirkuksen ja nukketeatterin keinoja.

• **Kautschuk-työryhmä** | Helsinki 2006-

Lokakuussa 2006 nähtiin parodisen marionettinäytelmän Kautschuk kantaesitys Helsingissä. Kolmen nuoren polven taiteilijan työryhmä toteutti dadaistisen marionettikabareen aikuisille. Kirjailija-ohjaaja **Stella Parland**, kuvittaja ja visualisointi-nukentekijä **Linda Bondenstam** sekä muusikko-valoteknikko **Janek Öller** saivat produktiolleen tukea Svenska Kulturfondenilta, Konstsamfundetilta, Helsingin kulttuuriasiainkeskukselta ja muilta tahoilta.

Bläkpox: Kummajaiset. Kuva: Jenni Salovaara

• **Susanna Hemmilä ja Anna Pelkonen / työryhmä Bläkpox** | Helsinki 2007-

Turun Taideakatemia nukketeatterilinjalta 2005 valmistunut **Susanna Hemmilä** sovitti vuonna 2007 Michael Enden kirjasta Tarina vailla loppua nukke- ja varjoteatteriesityksen, jossa käytettiin myös sirkuksen keinoja. Näytelmän kantaesitys oli elokuussa 2007 Kannellossa, tuotannossa esiintyivät **Hanna Heinonen**, **Anna Pelkonen** (valmistuneet myös Turun Taideakatemiasta) ja sirkustaiteilija **Teemu Öhman**.

• **Maria Barić Company** | Helsinki 2008-

Muusikko ja musiikkipedagogi **Maria Barić** (s. 1984) perusti Maria Barić Companyn vuonna 2008. Hän on toiminut nukkenäyttelijänä ja ohjaajana Nukketeatteri Sampossa vuodesta 2006 lähtien. Companyn tuorein teos on maaliskuussa 2010 Helsingin konservatoriossa kantaesityksensä saava musiikki- ja varjoteatterifantasia MAA-ILMA aikuisyleisölle.

Anatomia Lear. Kuva: Stefan Bremer.

Elviira Davidow ja Pitkä Taneli.

sinkiin asettuneen Katputlin ohjelmistossa ovat muun muassa Kielenhaltia-esitys, joka kertoo Larin Parasken elämästä ja Tuulen poika Hanuman (yhteistyössä Teija Muurisen kanssa), joka perustuu intialaiseen Ramayana-epokseen. Sooloteos Kavioiden kopinat (2009) kertoo vähemmistökuultuureista.

Nykyään Elviira toimii myös Nukketeatterikeskus Poijussa PoijuPaikkalaisena.

• **Anatomia Lear -työryhmä**

Helsinki 2008-

Aikuisille suunnatun Anatomia Lear -esityksen ohjaaja Mikaela Hasan on käyttänyt nukketeatteerin keinoja useissa ohjaamisissaan tuotannoissa 1990-luvulta lähtien. Vuonna 1996 hän teki kuvataiteilija Karin Ducanderin kanssa nukketeatteerisesityksen Smålk, plåsterpojken, joka kiersi Uudenmaan ruotsinkielisissä kouluissa. Anatomia Lear pohjautuu Shakespearen kuuluun näytelmään ja tutkii vanhenemista, kontrollia ja kuolemaa nukke- ja näyttelijänteatteerin keinoin. Teos on vierailut useilla kotimaisilla ja ulkomaisilla festivaaleilla sekä saanut arvostetun Antonia Ringbom-palkinnon.

• **Elviira Davidow / Nukketeatteri Katputli** | Helsinki 2009-

Elviira Davidow on nukketeatteeriohjaaja, esiintyvä taiteilija ja nukkerakentaja, joka on opiskellut Turun taideakatemian nukketeatteerilinjalla ja Prahan nukketeatteerikorkeakoulussa. Hän on opiskellut myös Amsterdamin tanssikoulussa ja perehtynyt kuvataiteeseen ja sirkukseen. Hel-

Teija Muurinen: Lohikäärmeprinsessa. Kuva: Jussi Virkkumaa.

Lähteet:

- ryhmien ja sooloesiintyjien tiedot ja nettisivut, Marjut Tawastin arkistot

• **Teatteri Helmi** | Helsinki 2004-2007, vuodesta 2007 lähtien Teatteri Helmi on ollut osa Nukketeatterikeskus Poijua.

Teija Muurinen perusti sooloteatterinsa vuonna 2004 opiskellessaan Adultan nukketeatteerikasvatuksen linjalla. Hän on myös nukketeatteerikouluttaja ja työpajojen vetäjä muun muassa Annantalossa ja Taidetalo Pikku-Aurorassa.

Teija on Nukketeatterikeskus Poijun perustajaosakas. Teatteri Helmi on ollut mukana muun muassa seuraavissa Nukketeatterikeskus Poijun tuotannoissa: Ofelia ja varjojen teatteri (2008), Joutsenpoika Jykserge (2009) ja Muotkatunturin Kesukka (2010). Teatteri Helmi ja Nukketeatterikeskus Poiju ovat toteuttaneet myös seuraavat sooloesitykset Jatulinpoika ja kukkaistytö (2009) ja Marsu metsässä (2010).

Satu Paavola: Betty 'Sis' O'Valley. Kuva Jussi Virkkumaa.
Bojan Barić: Marionettien vierailu. Kuva: Pertti Nisonen.

• **Rasa Group** | Helsinki 2000–2007, vuodesta 2007 lähtien Rasa Group on ollut osa Nukketeatterikeskus Poijua.

Satu Paavola valmistui vuonna 1999 Teatterikorkeakoulusta näyttelijäksi. Hän on toiminut teatterin ja esittävän taiteen kentällä sooloesiintyjänä sekä musikaaleissa, televisiossa ja elokuvassa. Satu Paavola on myös teatteri-ilmaisun opettaja ja kouluttaja, joka on erikoistunut nukeilla ja esineillä näyttelemisen tekniikkaan.

Satu on Nukketeatterikeskus Poijun perustajaosakas. Nukketeatterikeskus Poiju on toteuttanut muun muassa Sadun käsikirjoittaman, aikuisille suunnatun nukketeatteriesityksen 3D – Dirty, Difficult and Dangerous (2010), joka tuotettiin yhdessä Turun Linnateatterin kanssa. Esityksessä Satu Paavola näyttelee ihmisen kokoisilla nukeilla **Martti Suosalon** kanssa.

• **Marionettiteatteri Bojan Barić**

2005–2007, vuodesta 2007 Marionettiteatteri on ollut osa Nukketeatterikeskus Poijua.

Bojan Barić on työskennellyt nukketeatterin ammattilaisena vuodesta 1976 lähtien muusikkona, säveltäjänä, nukeillanäyttelijänä ja ohjaajana Nukketeatteri Sampossa. Tämän lisäksi hän on tehnyt nukketeatteriohjelmaa Suomen televisioon, toteuttanut esityksiä eri teattereille ja projekteja sekä Suomessa että kansainvälisesti. Bojan Barićin soolo-ohjelmistossa on muun muassa esitys Marionettien vierailu.

Bojan on Nukketeatterikeskus Poijun perustajaosakas.

Anne Lihavainen: Pikkupeikon joulu. Kuva Jussi Virkkumaa.

• **Nukketeatteri Ofelia** | 2006–2007, vuodesta 2007 Nukketeatteri Ofelia on ollut osa Nukketeatterikeskus Poijua.

Anne Lihavainen perusti Nukketeatteri Ofelian vuonna 2006. Sitä ennen hän työskenteli muun muassa Teatteri Mukamaksessa (1993–1997) ja Nukketeatteri Vihreässä Omenassa (1998–2002). Vuonna 2000 hän perusti Iida Vanttajan kanssa työryhmän Lumienkeli. Hän on toiminut nukkenäyttelijänä myös Nukketeatteri Sikurissa ja Nukketeatteri Sampossa.

Anne on Nukketeatterikeskus Poijun perustajaosakas. Nukketeatteri Ofelia on ollut mukana muun muassa seuraavissa Nukketeatterikeskus Poijun tuotannoissa: Ofelia ja varjojen teatteri (2008), Joutsenpoika Jykserge (2009), Muotkatunturin Kesukka (2010). Nukketeatteri Ofelia ja Nukketeatterikeskus Poiju ovat toteuttaneet myös mm. Meidän Mozart (2010) ja Mörön unisukat (2011) sooloesitykset.

• **Nukketeatteri Pikkukulkuri** | 2007- | Nukketeatteri Pikkukulkuri on ollut alusta lähtien osa Nukketeatterikeskus Poijua.

Ilpo Mikkonen on toiminut vuodesta 1992 lähtien nukkenäyttelijänä. Nukketeatteri Samossa hän työskenteli 15 vuotta, jonka jälkeen hän vuonna 2007 oli mukana perustamassa Nukketeatterikeskus Poijua ja sen alle oman sooloteatteriansa Pikkukulkuria. Peruskoulutukseltaan hän on pedagogi ja kouluttanut satoja varhaiskasvattajia nukketeatterin saloihin.

Nukketeatterikeskus Poiju on toteuttanut muun muassa seuraavat Nukketeatteri Pikkukulkurin sooloesitykset: Satusafari (2008), Sirkuksen poika (2009) ja Musta kana (2011).

• **Nukketeatterikeskus Poiju** | Helsinki 2007-

Syyskuussa 2007 Helsinkiin perustettiin Nukketeatterikeskus Poiju, jonka tarkoituksena on koota sooloteattereita ja muita nukketeatteriammattilaisia yhteen. Edellä mainituista sooloteattereista Poijun perustajaosakkaita ovat **Bojan Barić** (Marionettiteatteri Bojan Barić), **Ilpo Mikkonen** (Nukketeatteri Pikkukulkuri), **Teija Muurinen** (Teatteri Helmi), **Anne Lihavainen** (Nukketeatteri Ofelia), **Iida Vanttaja** ja **Satu Paavola** (RASA GROUP) sekä toimitusjohtaja **Heli Barić**.

Nukketeatterikeskus yhdistää voimia, kouluttaa ja kokeilee sekä luo uudenlaisia palveluita nukketeatterin kentällä. Poiju tarjoaa tekijäpankin, joka välittää alan ammattilaisia eri tehtäviin kuten koulutukseen, esityksiin ja festivaaleille. Nukketeatterikeskus Poiju toimii myös nukketeatteriesitysten tuottajana ja hankkii rahoitusta projekteille. Tavoitteena on kehittää uudenlaisia toimintamalleja ja tehdä uusia aluevaltauksia sekä löytää yhteistyökumppaneita nukketeatteritaiteelle.

• **Kalteva Company** | Helsinki 2008-

Kalteva co. perustettiin viiden nukketeatteriopiskelijan toimesta vuonna 2008. Tarkoituksena oli luoda sateenvarjomainen liittyvä, jonka jäsenet voisivat käyttää ryhmän nimeä myös omissa projekteissaan. Ryhmän jäseniä yhdisti ennen kaikkea halu jatkaa nukketeatterin tekemistä mahdollisimman täysipäiväisesti opiskelujen jälkeen. Tällä hetkellä Kaltevan aktiivijäseniä ovat Turun ammattikorkeakoulun nukketeatterilinjalta valmistuneet **Maija Linturi** ja **Johanna Kultala**.

► Muita 2000-luvun nukketeatteritoimijoita ja -produktioita

• **Teatteri Ilmi Ö** | Helsinki 2002-

Stadian esittävän taiteen linjalta valmistuneet teatterintekijät ovat perustaneet teatteriosuuskunnan, jonka jäsenet muodostavat Teatteri Ilmi Ö:n. Teatteri Ilmi Ö on tehnyt Nukkeforum -teatteria lapsille muun muassa kiusaamisesta. Teatterin ohjelmistossa on suurimuotoinen musiikki- ja varjoteatteriesitys Klokbornin jättiläisjamit, joka perustuu ranskalaiskirjailija Rabelais'n teksteihin.

Teatteri Metaforfoosi: Piradello Project. Kuva: Soile Mäkelä.

• **Mazhar Albekoglu** | Helsinki 2004-

Turkista Suomeen vuonna 1987 saapunut **Mazhar Albekoglu** on tehnyt nukketheateriesityksiä eri yhteyksissä. Hän on työskennellyt soolotaiteilijana ja Nukketheateri Valkovillassa sekä Kassandra ry:n nukketheaterikursittajana. Albekoglu on saanut Uudenmaan taidepalkinnon vuonna 2004.

Tanssiteatteri Hurjaruuth: Pieni Merenneito. Kuva: Heidi Masalin.

2006 Tanssiteatteri Hurjaruuthille esityksen Punahilkka, jossa yhdistyivät fyysisen tanssiteatterin, nukketheaterin ja musiikin keinot. Hänen tuorein ohjauksensa Lumikki sai 13.2.2010 kantaesityksensä. Myös Bojan Barić on vierailut ohjaajana Tanssiteatteri Hurjaruuthissa esityksellä Pieni merenneito vuonna 2008.

• **Piradello Project / Teatteri Metamorfoosi** |

Helsinki 2005-

Helsingiläinen Teatteri Metamorfoosi on erikoistunut naamioteatteriin ja tehnyt produktioita, joissa käytetään myös nukketheaterin keinoja. Elokuussa 2009 teatteri tuotti Helsingin Juhlaviikojen Stage Festivalille suurimuotoisen Piradello Project -esityksen, jonka ohjasi **Davide Giovanzana**. Nukkeilmiasua ja -visualisointia toteuttamassa olivat **Linda Lemmetty** ja **Elina Putkinen**.

• **Tanssiteatteri Hurjaruuth**

Helsinki 2006-

Elina Lajunen toteutti keväällä

• **Sari Mällinen** | Helsinki 2006

KOM-teatterin näyttelijä **Sari Mällinen** on tehnyt vuonna 2006 nukketheateriesityksen Unelmat ja unikuvat, joka perustuu Kaj Chydeniuksen satuoopperaan. Näytelmää on esitetty muun muassa Annantalossa ja muualla Helsingissä harvakseltaan.

• **Teater Mars ja Evig Sommar - Ikuinen Kesä -työryhmä** | Helsinki 2006-

Nukketheateriesitys Evig Sommar / Ikuinen kesä on syntynyt vuonna 2006 työryhmässä, jonka jäsenet ovat tehneet aiemmin sekä lastenteatteriesityksiä että improvisaatio-teatteria. Universum-teatteriyhteisöön kuuluva Teater Mars on tuottanut produktioita, joka kiertää vanhainkodeissa ja palvelutaloissa kooten yhteen vanhuksia ja päiväkotilapsia. Nukketheaterin keinoin toteutettu esitys kertoo ikäihmisen ja lapsen kohtaamisesta.

• **Sylitaivas kulttuuritaloissa ja Ateneumissa** | Helsinki 2006-

Syyskuussa 2006 Malmitalolla sai kantaesityksensä vauvoille suunnattu esitys Sylitaivas, jonka ohjauksesta ja visualisoinnista vastasi **Inkeri Rosilo**. Esitys kiersi pääkaupunkiseudun kulttuuritaloissa ja muualla Uudellamaalla. Sylitaivas-produktiolla oli myös kaksi esitysjaksoa Ateneumin taidemuseon teatterisalissa.

Sylitaivasta esittää **Teatteri Lempi** ja **Maija Keinänen**, joka toimii myös Nukketheaterikeskus Poijussa PoijuPaikkalaisena.

• **Avenue Q - produktio Savoy-Teatterissa** | Helsinki 2007

Keväällä 2007 Helsingin Savoy-teatterissa sai ensiesityksensä aikuisille suunnattu suurimuotoinen nukketheateriproduktio Avenue Q. Broadway-musikaalin ohjasi **Marco Bjurström**. Räväkän musikaalin aiheina olivat muun muassa homous, työttömyys, nettiporno ja ihmissuhdesolmut, joita suomalainen nukketheateri ei liene aiemmin käsitellyt aikuisille suunnatuissa produktioissaan.

► **Liitteen 1 lähteet**

Liitteen 1 lähdemateriaali on Marjut Tawastin: *Nukketheateria Uudellamaalla* -kirja ja lähdeviittaukset ovat kyseisestä kirjasta.

Julkaisut, kirjalliset lähteet

- Dahlström, Sirpa & Imporanta Ritva, 1997: Aurinkoa etsimässä - Annikki Setälän nukketheateri. Lapin yliopisto.
- Nuikka, Tuula, 1993: "Maila Vuodinmäen haastattelu" Suomen UNIMAn jäsenlehdissä 1/93 ja 2/93.
- Peltonen, Leila & Tawast, Marjut (toim.), 2009: Nukketheateria suomalaisilla näyttämöillä.
- Ranin, Matti, 2004: Käsi otsalla. Teos.

- Setälä, Annikki, 1951: Nukketeatteri. Otava.
- Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto, 1983: Suomen teatterit ja teatterintekijät.
- Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto, 1965: Teatterin maailma.
- Tawast, Marjut, 2010: Nukketeatteria Uudellamaalla.
- Vallinharju, Maarit, 1979: Helsingin kaupunginmuseon vuosikirja Narinkka artikkeli "Nukketeatteri Suomessa".
- Arkistot ja nukketeattereiden tiedonannot.
- Annantalon taidekeskuksen arkisto.
- Mona Leon 100-vuotisjuhlanäyttelyn Nukketeatterin tuulispää aineisto.
- Hirn, Sven, 2009-2010: Nukketeatterimme perinteet ja kehitys -käsikirjoitus.
- Kinberg, Marianne. Arkistot.
- Kukko ja Käärme -teatterin arkisto.
- Lahden Radio- ja televisiomuseon arkisto.
- Lumienkeliryhmä 1999-2002.
- Nukketeatterihautomon tiedot 2007-2008.
- Nukketeatterikeskus Poiju
- Nukketeatteri Rooma
- Nukketeatteri Sytkyt
- Pohjanpalo, Outi. Pohjanpalon arkistot ja lehtileikkeet.
- Tawast, Marjut. Arkistot, artikkelit, käsiohjelmat ja toimintakertomukset.
- Teatteri Feeniks
- Teatteri Kapustan tiedot.
- Teatterimuseon arkistot: Eine Helke-Viljasen ja Irene Battujevan aineistot.
- Sari Wittingin tutkimukset.
-

Haastattelut

- Tawast, Marjut haastattelijana kaikissa mainituissa
- Kati Bondenstamin haastattelu 2.3.2008 Kirkkonummella
- Emelie Enckellin haastattelu 7.7.2009 Töölössä
- Juha Hirvosen tiedot, 2007
- Eeva Kankaisen tiedot, 2007
- Rainer Kauniston haastattelu ja tiedot, 2007-2009
- Marianne Kinbergin haastattelu 29.7.2009 Lahdessa
- Juha Laukkasen haastattelu ja tiedot, 2007-2009
- Maija Nummisen haastattelu 13.10.2009 Helsingissä
- Frida Packalénin haastattelu 24.1.2010 Lapinkylän Skinnarbyssä
- Outi Pohjanpalon haastattelu 11.6.2009 kotona Helsingissä, läsnä myös Seija De Rybel
- Matti Raninin haastattelu 29.10.2007

Verkkosivut

- Ryhmien ja sooloesiintyjien Internetsivut

► Nukuteater ja museum Tallinna, Eesti

★ www.nuku.ee (Eesti Nuku- ja Noorsooteateri / Eestin nukke- ja nuorisoteatteri)

VUONNA 1952 PERUSTETTU NUKUTEATER sijaitsee Tallinnan vanhassa kaupungissa osoitteessa Lai 1 (päätalo). Teatterin nimi on vuodesta 2006 ollut lähtien Nuku- ja Noorsooteater ja sen ohjelmistossa on paitsi nukketheateria myös näyttelijän teatteria.

Nukuteaterilla on tällä hetkellä käytössään neljä näyttämöä: Ovaalisali 80 paikkaa, Suuri näyttämö 620 paikkaa, Välisali 50 paikkaa, Pieni Sali 200 paikkaa sekä Vanhan kaupungin linnan muurissa oleva Köismäen torni, jonka kolmeen kerrokseen mahtuu 50+50+60 katsojaa. Lisäksi Nukuteaterilla on päätalonsa takana Shakespearen ajan tyylinen kesäteatterinäyttämö, johon mahtuu 200–300 katsojaa. Ohjelmisto koostuu yli 20 näytelmästä.

Työntekijöitä teatterissa on yhteensä 80, joista 18 on päätoimisia näyttelijöitä, 2–3 yleisötyöntekijöitä eli teatteripedagogeja sekä toistakymmentä lavastus- ja nukentekoverstaissa työskentelevää henkilöä.

Teatteri on tuottanut ohjelmistonsa ohella lukuisia projekteja: EU-rahoituksella on toteutettu esimerkiksi Nukketheaterimuseot ja nukketheateritaide -hanke, katuteatteritapahtumia sekä kulttuurien välisiä projekteja. Vuodesta 2006 lähtien teatteri on järjestänyt keväisin kansainvälisen *Tallin Teater Treff* -festivaalin. Tallin Teater Treffissä esitetään tanssia, draamaa, nukketheateria ja musiikkia. Nukuteaterilla on myös oma Noortestudio, jossa on vuodesta 2000 lähtien koulutettu nuoria teatterintekijöitä.

Nukketheaterikeskus ja -museum, jossa sijaitsee myös Eestin UNIMA-keskus, avattiin maaliskuussa 2010 Nukuteaterin naapuritalossa osoitteessa Nunne 8. Museon kokoelmiin kuuluu teatterinukkeja Virosta ja maailmalta sekä muun muassa laaja kuva-arkisto, jonka esittelemisessä käytetään modernia tekniikkaa.

Nukuteaterin toimintaa rahoittaa pääosin kulttuuriministeriö; muita rahoittajia ovat Perhe ja Koti -järjestö ja useat yritykset, esimerkkinä Tallink. Nukuteaterin nykyinen johtaja on **Meelis Pai**, joka on toiminut myös Viron Uniman puheenjohtajana vuodesta 2009 alkaen.

Nukuteater ja Nukumuseum ovat vilkkaita matkailukohteita; niissä käy vuosittain arvioiden lähes 100 000 katsojaa.

► Bruduheimar – Center of Puppetry Arts, Borgarnes, Islanti

★ www.bruduheimar.is

ISLANNIN NUKKETEATERIKESKUS JA -MUSEO avautui maaliskuussa 2010 ja toimii kansainvälisellä nimellä *World of Puppets – The Center of Puppet Arts in Iceland* (islanninkielinen nimi *Bruduheimar* tarkoittaa Nukkejen kotia). Keskus on Islannin ainoa vakinainen nukketheateritila ja koulutuskeskus ammattilaisille; muutoin maan nukketheateritoiminta perustuu kiertäviin ryhmiin.

Tilat keskukselle on lahjoittanut 75 kilometrin päässä Reykjavikista sijaitseva Borgarnesin kaupunki. Lahjoitus käsittää kolme rakennusta, joihin on rakennettu tai on

rakenteilla näyttämö, leikkiilat lapsille, työpajatilat kurssi- ja koulutustoimintaa varten, museo ja galleria, kahvila sekä residenssi vierailijoille. Lisäksi Bruduheimarissa on tiloja tv- ja mainostöitä varten.

Keskuksen tulevaisuuden suunnitelmissa on tuottaa kansainvälinen nukketheaterifestivaali ja vaihtovierailuja, ja sitä markkinoidaan jo nyt retkikohteena koti- ja ulkomaalaisille turisteille (ks. www.visit.is).

Hankkeen aktivistit ovat Figura Teaterin vuonna 1986 perustaneet **Bernd Ogrodnik** ja **Hildur Jonsdottir**. Rahoituksesta ei ole tarkempaa tietoa; nukketheaterikeskus toimii ilmeisesti yrityspohjalta yhteistyössä Borgarnesin kunnan ja matkailutoimen kanssa.

► Puppet Centre Trust, Lontoo, UK

★ www.puppetcentre.org.uk

PUPPET CENTRE TRUST on vuonna 1974 perustettu nukketheaterin edistämiskeskus, joka sijaitsee Lontoossa *Battersea Arts Centren* yhteydessä. Johtajana toimii **Linda Lewis** ja hänen lisäkseen keskuksessa työskentelee hallintosihteeri. Keskuksen perustaja **Penny Francus** on toiminut johtokunnan jäsenenä peräti 36 vuoden ajan. Tilloissa toimii kahvila ja pieni myymälä, mutta esiintymistiloja siellä ei ole. Laaja kirjasto nukkekokoelmineen sijaitsee Central School of Speech and Draman tiloissa.

Puppet Centre Trustin toiminta on monipuolista. Se järjestää esimerkiksi koulutuksia, konferensseja ja nukketheaterikatselmuksia, koordinoi tuotantoja sekä tekee Animations on Line ja Animations in Print -julkaisuja. Koulutusten tärkeitä kohderyhmiä ovat lapset, nuoret sekä kasvatus- ja nukketheaterialojen ammattilaiset. Keskus tuottaa yhteistyössä Central School of Speech and Draman kanssa *Collisions*-festivaalin sekä myöntää apurahoja ja residenssejä teatterialalla toimiville ryhmille.

Keskuksella on lisäksi aktiivista projektitoimintaa: Moving Words 2010 tutki nukketheaterintekijöiden ja draamakirjailijoiden vuorovaikutusta yhteistyökumppaninaan Writers Centre. Animating the Animators -projekti 2007 - 2008 puolestaan oli jatko- ja täydennyskoulutushanke alalla toimiville nukketheateritaiteilijoille. Yhteistyöprojektit toteutetaan usein brittiläisten teattereiden ja teatterialan järjestöjen kanssa.

Puppet Centre Trustin päärahoittaja on British Arts Council. Kävijämääristä ei ole tarkempia tietoja.

► Fitz – Zentrum für Figurentheater, Stuttgart, Saksa

★ www.fitz-stuttgart.de

VUONNA 1983 PERUSTETTU STUTTGARTER PUPPEN UND FIGURENTHEATER on järjestänyt jo noin 25 vuoden ajan nukketheaterifestivaalin yhteistyössä Stuttgartin valtion musiikin ja esittävän taiteen korkeakoulun kanssa. Teatteri nimettiin 2000-luvun taitteessa FITZ – nukketheaterikeskukseksi. Sen piirissä on 15 nukketheateriryhmää ja soolotaiteilijaa Baden-Württembergin osavaltiosta ja Stuttgartista. Teatterinjohtajana toimii **Katja Spiess**; muuta henkilökuntaa edustavat dramaturgi/tiedotussihteeri, hallintosihteeri, järjestösihteeri sekä kaksi tekniikkaa.

Toimitilat ovat sijainneet vuodesta 2004 lähtien kaupungin keskustassa Kulturareal Unterm Turm'issa, jossa on neljä näyttämöä, kaksi studiota, työpaja- ja muita tiloja sekä nuorten taidekoulu ja teatteripedagogiikan osasto. Kulttuurikeskuksen ohjelmistossa on lapsille ja aikuisille suunnattuja nukketeatteriesityksiä, kansainvälisiä vierailuja, lukudraamaa, musiikki- ja tanssiesityksiä, iltaklubeja, elokuvia ja taidenäyttelyitä. FITZillä on Kulturareal Unterm Turm'in tiloista käytössään 110–150-paikkainen sali sekä studionäyttämö ja harjoitustiloja.

FITZissä esitetään vuosittain yli 40 saksalaista ja kansainvälistä nukketeatteriesitystä; näistä 10–15 on paikallisia nukketeatteriryhmien tuottamia, esimerkkeinä Ensemble Materialtheater, Figurentheater Wild & Vogel, Oberhoff & Mousseka (Stuttgart-Kinshasa).

FITZ on luonteeltaan tuotantokeskus, sillä talossa on tilaa valmistella ja harjoitella uusia produktioita. FITZ etsii aktiivisesti yhteistyökumppaneita nukketeatteritaiteilijoille ja -ryhmille sekä käynnistää projekteja esittävien taiteiden ryhmien kanssa. Yksi FITZin painopisteistä on työskentely nuorten nukketeatteritaiteilijoiden kanssa: joka toinen vuosi järjestetään NEWZ – nuorten nukketeatteritaiteilijoiden katselmus, jossa Stuttgartin ja Berliinin nukketeatterilinjoilta valmistuneet esittelevät töitään.

Yhdessä Stuttgartin valtion draamateatterin kanssa FITZ on järjestänyt joka toinen vuosi mittavan *Festwoche des Figurentheaters* -tapahtuman eli Nukketeatterin juhlatilaisuudet. FITZ ON TOUR -projekti puolestaan tuottaa lapsille suunnattuja kiertäviä nukketeatteriesityksiä yhteistyössä 12 eri tahon kanssa. FITZillä on jatkuvasti kansainvälisiä yhteistyöprojekteja eri maiden esittävien taiteilijoiden kanssa ja sen piirissä toimivat ryhmät vierailevat kaikkialla maailmassa. FITZin vastuulla on seminaarien järjestäminen sekä saksalainen nukketeatterijulkaisu "Das andere Theater".

Keskuksen rahoittajia ovat kannatusyhdistys, Stuttgartin kaupunki ja osavaltio; yhteistyökumppaneita lukuisat kulttuuritahot ja saksalaiset nukketeatterikeskukset. FITZ on verkostoitunut myös kansainvälisen UNIMAN ja eurooppalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kävijämäärästä ei löydy virallista tietoa; se lienee vuosittain kymmeniä tuhansia, jos otetaan huomioon myös työpajat ja kurssit.

► Pantzerki - Centro De Documentacion De Titeres, Bilbao, Espanja

★ www.pantzerki.com

PANTZERKI – NUKKETEATTERIN DOKUMENTAATIO- JA TOIMINTAKESKUS avattiin vuonna 1997 Bilbaossa. Keskuksessa järjestetään esityksiä, seminaareja, näyttelyitä ja festivaaleja, joista erikseen mainittakoon Bilbaon kansainvälinen nukketeatterifestivaali. Pantzerkin tiloissa on muun muassa teatterisali 100 katsojalle, kurssitiloja, laaja kirjasto ja kuva-arkisto, teatterinukkekoelma ja näyttelyitä. Esityksiä ja seminaareja järjestetään myös läheisessä Teatro Arteriassa. Keskuksen johtajana toimii Concha de la Casa apunaan hallintosihteeri, museonhoitaja sekä kurssien vetäjät.

Pantzerki on profiloitunut erityisesti koulutusorganisaationa ja sillä on vahvat siteet Latinalaisen Amerikan nukketeatterikeskuksiin ja järjestöihin. Se on mukana 22 maata yhdistävässä Titeres en Femenino -verkostossa, johon kuuluu yli 100 naisnukke-

teatteritaiteilijaa. Keskuksessa myös vierailee vuosittain kymmeniä espanjalaisia ja ulkomaisia nukketeatteriseureita.

Keskus tuottaa vuosittain useita julkaisuja, esimerkiksi ansioituneiden nukketeatteritaiteilijoiden ja ryhmien bio- ja monografoita, nukketeatterivuosisikirjoja, festivaalijulkaisuja, näytelmiä sekä oppimateriaaleja. *Teatro Social* – kokeellinen nukketeatteri-projekti vie nukketeatteria ja sen tekemistä kaduille ja kerhoihin.

Rahoituksesta ei ole saatavilla tarkempaa tietoa, ilmeisesti taustalla ovat kannatusyhdistys sekä Baskimaan kulttuurihallinto ja Bilbaon kaupunki.

Kävijämäärät liikkuvat festivaali mukaan lukien kymmenissä tuhansissa.

► Center for Puppetry Arts, Atlanta, USA

★ www.puppet.org

ATLANTAN NUKKETEATTERITAITEEN KESKUS perustettu 1978 ja se sijaitsee osoitteessa 1404 Spring Street, Atlanta. Keskus toimii myös Yhdysvaltain UNIMAN päämajana.

Keskuksessa on useita esitys- ja harjoitussaleja, museo, kirjasto, kahvila ja myymälä sekä muita tiloja. Suuri näyttämö on 350-paikkainen, pieni 170-paikkainen.

Keskuksen osana toimivat myös nukketeatterimuseo, kirjasto ja XPT – Xperimantal Puppet Theater, joka on kokeellisen nukketeatterin näyttämö ja laboratorio.

Toiminta on laaja-alaista: keskus organisoii tuotantoja, koulutusta, konferensseja ja festivaaleja. Ohjelmisto työpajoineen suuntautuu sekä lapsille että aikuisille ja koulu-tuksiin osallistujia on vuosittain lähes 90 000. Lisäksi keskus tuottaa etäopetusta videotekniikalla, julkaisee oppimateriaaleja ja tukee lasten ja kasvattajien teatteri- ja museokäyntejä erillisrahastolla.

Vuonna 2010 keskuksen palkkalistoilla oli 19 nukketeatterin ammattilaista sekä lukuisia vierailijoita, jotka toteuttivat yhteensä seitsemän produktiota. Esitysten katsojamäärä oli 137 000. Keskuksessa vierailee vuosittain toistakymmentä amerikkalaista ja ulkomaista produktiota, joista osa on suunnattu aikuisyleisölle.

Atlantan nukketeatteritaiteen keskus tuottaa myös muutamia tapahtumia: kesällä järjestetään *Summer Fest* -nukketeatterikatselmus ja kansainvälinen nukketeatterifestivaali *Puppets Take Atlanta & Beyond*, syksyllä *String Fling Gala* -hyväntekeväisyystilaisuus.

Keskuksessa on käynnissä useita nukketeatteri projekteja eri yhteistyökumppaneiden kanssa, esimerkiksi lasten terveystieteiden tutkimusprojekti *The Adventures of Little Noodle*, jota rahoittaa Yhdysvaltain Board of Health (terveysministeriö).

Johtaja ja perustaja on **Vincent Anthony**; hänen lisäkseen keskuksessa työskentelevät taiteellinen johtaja, talousjohtaja, koulutusjohtaja ja XPT:n ohjelmajohtaja sekä viisi markkinointitoimihenkilöä. Tuotannossa ja tekniikassa on 14 henkilöä, samoin opetustoimessa. Museotoimessa on kuusi henkilöä, kehitysosastolla yhdeksän ja muissa tehtävissä 15.

Rahoittajia ovat Atlantan kaupunki ja piirikunta, Georgian osavaltio ja National Endowment for Arts –sätiö sekä yritykset kuten Coca-Cola Foundation. Keskukselle tärkeitä ovat myös lukuisat yksityiset lahjoittajat.

Kokonaiskävijämäärä on vuosittain yli 200 000 sisältäen myös esitysten, koulutus- toiminnan ja museon kävijät.

► Theatre/Centre de la Marionnette a Paris

★ www.theatredelamarionnette.com

PARIISIN NUKKETEATTERIKESKUS, joka on perustettu vuonna 1992, sijaitsee osoitteessa 72, Rue de Basfroi, 75011 Paris. *Théâtre de la Marionnette* tarjoaa yleisölle ranskalaisten ja ulkomaisten nukketheateriryhmien esityksiä. Sen tavoitteena on järjestää koulutusta sekä olla kohtauspaikka ja hautomo uudelle nukketheaterille. Keskus tuottaa opetus- ja oppimateriaalia, järjestää luentoja, tapaamisia ja valokuva- näyttelyitä. Tilat jakautuvat luento- ja videosaleihin sekä kokous- ja toimistohuoneisiin. Nukketheaterikeskuksen palveluksessa ovat johtaja **Isabelle Bertola**, hallintosihteeri ja seitsemän muuta toimihenkilöä.

Vakituisen nukketheaterinäyttämön saaminen on ollut Pariisissa tavoitteena vuodesta 1981 alkaen; hankkeen avainhenkilönä on toiminut *Semaines de la Marionette* -nukketheaterifestivaalin johtaja **Lucile Bodson**. Bodson on neuvotellut kulttuuriviranomais- ten kanssa sopivasta tilasta, joka 1990-luvulla luvattiinkin rakentaa kaupungin ja valtion kustannuksella. Rahoitus kuitenkin tyssäsi vuonna 2008, joten hankkeen kannattajat päätyivät tuottamaan esityksiä eri tiloihin yhteistyökumppaneiden kanssa. Näytöksiä ja tapahtumia järjestetäänkin nyt vuoden ympäri. Lisäksi joka toinen vuosi pidetään *La Biennale des Arts de la Marionnette* – kansainvälinen nukketheaterifestivaali.

Nukketheaterikeskuksessa on laaja – noin 1000 niteen – kirjasto, 50 videotallennetta sekä 50 teatterinukkeä. Keskus julkaisee OMNI (Objets Marionnetiques Non Identifiés) -lehden kahdesti vuodessa sekä kirjasia nukketheateritaiteesta.

Toimintaa rahoittavat Ranskan kulttuuriministeriö ja Pariisin alueen sekä kaupungin kulttuuritoimi ja muut alueelliset kulttuuritoimijat. Kävijämäärästä ei tietoa, mutta se on joka tapauksessa kymmeniä tuhansia katsojia vuodessa.

► Liitteen 2 lähteet

Verkkosivut

- www.bruduheimar.is
- www.fitz-stuttgart.de
- www.nuku.ee
- www.pantzerki.com
- www.puppet.org
- www.puppetcentre.com
- www.theatredelamarionnette.com

